

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

11de Jaargang nr. 1

15 jan. 1982

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris
Voorzitter : G. Hebbelynck
Onder-Voorzitter : H. Collumbien
Secretaris : R. Van Geluwe
Penningmeester : A. Verbeke
Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent
Secretariaat : Maïsstraat 235
Postrekening : 000-105.04.73-60 – Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent
Lidgeld : 250 fr. per jaar

INHOUD

Hippolyte Metdepenningen (Vervolg)	3
Inventaire Archéologique	15
Gent in 1878	19
De Bruggewachter zat in 't Patijntje	32
Een en ander over Pierlala-liedjes	33
Een Rusthuis voor... Standbeelden	47
Bibliografie	49
Aanwinsten in de bibliotheek	54
Steunfonds 1981	55
Aanwinsten Documentatiecentrum	56

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amansberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent.
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

AAN ONZE LEDEN

Wij houden eraan de overgrote meerderheid van onze leden te danken die prompt hun bijdrage voor 1982 betaald hebben. Het was een prettige vaststelling voor ons dat zo veel mensen zo vlug gereageerd hebben en daarmee aangetoond hebben hoe zeer zij gehecht zijn aan hun "Ghendtsche Tydinghen".

Aan de traditionele achterblijvers zouden wij een waarschuwende stem willen laten horen : dezen die geen 250 frankes over hebben voor 6 nummers van Gh. T. en voor de andere voordelen verbonden aan het lidmaatschap, kunnen het huidig nummer best 2 maal lezen, want het is het laatste dat ze ontvingen.

Op woensdag 17 FEBRUARI om 20 u in de Conferentiezaal EGW-bedrijven, Graaf v. Vlaanderenplein 31 te Gent.

Voordracht met diaprojectie door :

lic. mevrouw VAN DEN KERKHOVE-VANDEBUSSCHE Chr.
Assistente bij het Kunstpatrimonium
over : *De bouwgeschiedenis van het oud St.-Elisabethbegijnhof te Gent.*

Op woensdag 24 MAART om 20 u in de EGW-Conferentiezaal, Graaf van Vlaanderenplein 31 Gent.

Voordracht met diaprojectie door :

mej. M. C. MAES (stadsgids)
oud lerares gesch.-kunstgeschiedenis, lic. E.V.O.P.
over : *Het bouwkundig erfgoed van Gent in een Europees perspectief*
Deel II : v. Barok t.e.m. "Art Nouveau"

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van André Verbeke, Koggestraat 14, 9000 Gent.

Hij zoekt "Entre Nous" Revue Mensuelle, publiée par l'Association des Anciens Elèves de l'Ecole Moyenne de Gand.

Wie kan hem dit verdwenen tijdschrift bezorgen of ter inzage geven ?

Hippolyte Metdepenningen (vervolg)

Metdepenningen had een grote politieke honger en hij slikte dan ook maar liefst zo vlug mogelijk de tussengerechten in om harder en lustiger in de hoofdschotels te bijten.

Zo zagen wij in onze vorige bijdrage dat hij, na bij de eerste verkiezingen tot gemeenteraadslid te zijn verkozen geworden, in augustus 1831, kort na het ongedaan maken van de schorsing van de Gentse gemeenteraad, zich reeds op de derde plaats van de orangistische lijst van de Kamer had gehesen.

Iedereen noemde zich in die jaren "Patriot"; er waren echter de "Ware patriotten", d.w.z. de Orangisten ofte Liberalen ofte antiklerikalen en de patriotten van de "patriotische maatschappij" of klerikalen. Ze vlogen mekaar in het haar doch de uitslag was al op voorhand bekend : te Gent hadden de Orangisten dankzij de steun van intellektuelen en nijveraars reeds tweemaal de zege behaald, maar voor gans het arrondissement zouden de klerikale grooteigenaars de balans naar de andere schaal doen overhellen.

En zo viel het inderdaad uit : de klerikale lijst behaalde een verpletterende overwinning op de "Ware patriotten" : het Orangistisch gekleurd Gent woog ditmaal te licht. De woede in het liberale kamp was geweldig : "De meerderheid der stemmen der Gentenaars om de belangen van het volk waar te nemen, schreef daags nadien de Gazette van Gent, zijn verijdeld door een wonderbare onderwerping der menigvuldige buitenkudden. Immers de boerkens hebben den steeman geklopt en misschien hun eigen zelve".

Vriendelijker, eleganter, korrekter kon het zeker niet gezegd worden ! Vier dagen later kwam het antwoord even vriendelijk, van het Journal des Flandres, dat schreef dat de Gazette van Gent een gevaarlijke lektuur aan het worden was voor de vrienden van de godsdienst en van het vaderland.

In de troebele periode die Gent toen kent — er wordt elke dag en nacht gevochten en geschoten — verkropt en verbijt Metdepenningen bitsig en somber de nederlaag. Hem blijft momenteel de arena van de Gentse gemeenteraad over : het is te weinig, te klein voor zijn politieke ambities. Hij verlegde dan ook tijdelijk zijn strijdperk naar de Balie en naar de invloedrijke kringen van de vrijmetselarij waar hij hoopte de wapens te kunnen smeden voor de weerwraak.

Coming-man van de liberale partij, ontpopt hij zich ook van meetaf als een van de grote steunpilaren van de Vrijmetselaarsloge "Le Sep-

tentrion". In 1831, toen het duidelijk werd dat het niet Van Crombrugghe maar Metdepenningen was die de onbetwiste leider van het Orangisme zou worden omdat hij een vechtlustig temperament en een ijzersterke persoonlijkheid bezat, werd hij Achtbare Meester van "Le Septentrion" verkozen en hij verwezenlijkte de krachttoer het langer te blijven dan Struye, voorzitter van onze Senaat. Hij bekleedde immers het ambt van 1831 tot 1881, dus juist geteld, een halve eeuw, van zijn eerste optreden in de oppositie tot aan zijn dood op 82-jarige ouderdom.

Zijn persoonlijkheid, zijn dynamisme en zijn gezag moeten buitengewoon groot zijn geweest in het begin en zijn aureool schitterend in de volgende jaren om in een midden dat toen in alle domeinen van het stadsleven, althans achter de schermen, omzeggens oppermachtig was, geen konkurrent of tegenkandidaat te moeten vrezen.

Hij werd herhaaldelijk door zijn logebroeders gevierd, hartelijk, af en toe zelfs somptueus als bv. in 1842 toen de nog immer jeune premier Metdepenningen van huwelijksreis terugkwam. Hij en zijn echtgenote Mathilde van Aken, die zeven jaar later zou overlijden, werd een banket aangeboden, zoals enkel onze grootouders het tot een goed einde konden brengen, zonder er van te kreperen: zo maar een slordige menu van zeventien gangen, zonder dan nog te gewagen van de dranken! En toch werden mensen als Metdepenningen, zeer oud, waarschijnlijk omdat zij niet bij elk gerecht een sterke dosis hormonen, kleursel of ander vergift moesten inslikken en dat zij daags nadien eens vrij in de natuur konden gaan in- en uitademen.

Le Septentrion is, mede onder het impuls en de onverzettelikheden van Hippolyte Metdepenningen, het laatste bolwerk van het Orangisme in België geweest, jaren nadat Metdepenningen, althans officieel, de strijdbijl had begraven en aanvaard had een minivredespijpje met de Belgische overheden te roken. In Le Septentrion heeft hij zijn jeugd-ideaal en eerste politieke liefde nooit willen verloochenen: tot aan zijn dood bleef de loge aangesloten bij het Grand Orient der Nederlanden. Pas twee jaar na het overlijden van de grote voorman, toen geen enkele overlevende van de dienaren of vrienden van Willem I nog overeind bleef, heeft de Gentse loge Le Septentrion het Grand Orient van België vervoegd: zo lang bleef het Orangisme in de koppige Gentse stede nazinderen.

*
* *

Meer dan een politiek engagement was het leiderschap van deze Loge

(Foto Stadsarchief Gent)

voor Metdepenningen een filosofische stellingname geweest, een sentimentele integratie en behoud in een wereld, in een periode die elke dag wat verder in de geschiedenis wegdeemsterden. Zijn optreden was er briljant, effectief, hard, maar het had geen uitstraling in de massa. De loge was en bleef een cel van het Verzet, waar een paar ingewijden de aktie van Metdepenningen konden appreciëren; zijn imago bij het volk, bij de kiezers kon er weinig bij winnen.

Veel meer spektakulair was dan ook zijn optreden als advokaat in alle grote, ingewikkelde, politieke processen van zijn tijd. Zij boeiden de openbare opinie nog meer dan de huidige assisenzaken omdat zij niet moordenaars of menselijk uitschot voor rechters en jury brachten, maar personaliteiten, markante figuren uit de oppositie, mensen aan wie men enkel kon verwijten dat zij in de oppositie niet hadden willen zwijgen in zeven talen !

En hier moet men zich de vraag stellen : waarom die houding, waarom dit optreden van Metdepenningen die, op 32-jarige leeftijd, met zijn fantastisch talent een schitterende toekomst voor zich kon hebben ? Heeft hij niet opzettelijk door zijn stugge houding aanvaard een loopbaan niet voor maar achter zich te hebben ?

Persoonlijk menen wij dat het, althans aanvankelijk, minder om politiek fanatisme dan om politieke verbindheid ging. Metdepenningen had samen met een kleine minderheid Gentenaren, echter een minderheid die de plak zwaaide, zozeer en zo sterk genoten van de vruchten van de boom en van het Huis van Oranje, dat hij en zij hebben gemeend dat iedereen hun zienswijze deelde; zij dachten oprecht maar naief dat de Omwenteling van 1830 slechts een nachtmerrie was en dat het volk ontнуchterd zou ontwaken, de realiteit zou gaan inzien, zijn mea culpa zou slaan en zich opnieuw zou gaan vastklampen aan de takken van de weelderig bloeiende Oranjeboom. Fris heeft het zeer juist beschreven : “de Gentsche Orangisten waren overtuigd dat de scheiding niet eeuwig zou zijn en dat in de vereeniging der beide natiën de krachtigste waarborg lag voor ons voortbestaan als volk”.

Willem I was inderdaad op militair vlak veel sterker dan zijn tegenstrever Leopold I, hij bezat, voor zover hij persona non grata in het Zuiden bleef, in de prins van Oranje een machtige troef, een zeer populaire figuur, maar dat volstond niet om de begane fouten uit te wissen en veel onaangename zaken te doen vergeten. Metdepenningen heeft de toekomst tegemoet geblikt met de ogen van een kleine groep gepri-vilegieerden van het Hollands tijdvak.

Wanneer hij omstreeks 1836, 1837, als verstandige mens die hij ongetwijfeld is, moet hebben ingezien dat hij een Don Quichot was geweest

van het Post-Orangisme, dat hij op het verkeerd paard had gewed, was hij reeds derwijze gekompromitteerd, had hij zich in zijn pleidooien en opruiende artikels zo erg vergaloppeerd, dat het voor hem te laat was om nog rechtsomkeer te maken. Zoals het dan meestal gebeurt, ging hij volharden in de boosheid, de nuchtere werkelijkheid van een nieuw politiek tijdperk negeren; tot hij eindelijk toch moest zwichten en zich neerleggen bij iets dat sedert jaren diepe wortels had geschoten.

*
* *

Inmiddels had hij als advokaat, als verdediger van de “verdrukten en slachtoffers van het regiem” begeesterende en bedwelvende suksessen gekend, de mensen zagen in de jonge, entoesiaste Metdepenningen een wreker, een soort Tupamaro of Che die het met gloed, vuur, passie, zelfverloochening opnam voor de idealisten, af en toe zelfs voor zijn eigen persoonlijke wanneer hij het in de ogen van de bewindvoerders wat al te bont had gemaakt. “Hij werd, schrijft Fris, gedurende tien jaar gewikkeld in al de opstanden, opstootjes of kleine samenzweringen die tegen het nieuw regiem op touw werden gezet”. Het is misschien licht overdreven. Niettemin was het bij hem dat hij bij elke manifestatie van verzet, de politie een huiszoeking kwam verrichten, alsof de dokumenten van het komplot zo maar gereed lagen op de werktafel van de ontstuimige advokaat.

Het kon hem allemaal niet ontmoedigen en zijn (soms schijnbaar) entoesiasme was zo groot, zo vermetel, dat hij in 1837 nog rondba-
zuinde wanneer hij het over de Hollanders had : “Binnen drie maanden zijn zij hier terug”.

Hij was steeds terug, op de bres, in de arena, op het slagveld, d.w.z. in toga, met geestdrift, woord en grote togagebaren voor het Assisenhof om er zijn vrienden in nood bij te staan.

Van Loock, uitgever van het Orangistisch dagblad *Le Messenger de Gand* had het biezonder hard te verduren met de nieuwe bewindvoerders : ofwel gooiden zijn tegenstrevers zijn ruiten stuk, ofwel drongen zij zijn drukkerij binnen, ofwel greep de politie hem bij de kraag, zodat de sukkelaar geen andere redplank meer had dan Metdepenningen, de man die door zijn artikels al dat onheil veroorzaakte maar die toch ook een briljante advokaat was.

In december 1832, bekomt Metdepenningen de vrijspraak voor zijn cliënt, doch veertien dagen later zit Van Loock opnieuw in de bak wel enigszins door de schuld van Metdepenningen die hem niet kan bijstaan daar hij zelf op “ ’t bankske” plaats moet nemen. Metdepen-

ningen wordt veroordeeld, Van Loock wordt vrijgesproken, echter na 73 dagen cel die voor hem een kalvarie waren.

Op 1 mei 1833 moet hij andermaal voor het Assisenhof verschijnen, met aan zijn zijde, en ditmaal in toga, zijn redakteur en advocaat Hippolyte Metdepenningen die hem andermaal uit de penarie helpt zodat Van Loock als vrij man de redactie van zijn krant terugziet.

In het troebele tweede kwart van de zo onthutsende XIXe eeuw verschijnt Hippolyte Metdepenningen ons ongetwijfeld als een eigenaardige, als een aparte figuur, een moeilijk te begrijpen en nog moeilijker te verklaren personage, een kurieus mengsel van konservatisme, stug dogmatisme en gedurfd progressisme.

Metdepenningen heeft gans zijn politieke loopbaan moeten bouwen, levendig en aktueel houden in een strakke oppositie die elke dag wat steriel werd, aan betekenis en aan impakt op de massa verloor : het Orangisme, een ster die onvermijdelijk verbleekte. Indien de onstuimige polemist, samen met de overgrote meerderheid van de industriële en universitaire middens die na 1830 voorts luchtkastelen met als sprookjesprins, de prins van Oranje, bleef optrekken, zo heeft hij toch geleidelijk moeten inzien dat het paard op hetwelk hij grof geld speelde, dwz zijn politieke carrière had gebouwd en gesteund, nooit meer zegevierend over de eindmeet zou geraken.

Persoonlijk zijn wij de mening toegedaan, dat Metdepenningen het heeft ingezien jaren vooraleer de verstokte Orangisten het door hadden, maar dat hij als desperado van een zaak aan dewelke hij gans zijn ideaal had gewijd, een jarenlang achterhoedegevecht heeft willen leveren, een eindeloze, hopeloze en daarom des opvallender baroud d'honneur, die de grote donderslag van het Orangisme in ons land en meer bepaaldelijk in de Gentse hemel heeft laten doorrollen en doordreunen tot grote ergernis van de toenmalige bewindvoerders.

Dat gevecht, deze inegale strijd heeft Metdepenningen spektakulair gewild en hij heeft geen gelegenheid laten voorbijgaan in de gemeenteraad, in zijn stamlokaal de Concorde, op straat, in de pers, om ze telkens diep en scherp in de kleur te zetten zodat hij op geregelde tijdstippen de verbeelding van het immer op bravoerstukken verlekkerd Gentse volk, kon aanspreken.

In die zin is Metdepenningen, de man van een voorbijgestreefde periode, een progressist te noemen omdat hij de eerste, indien niet de enige in zijn tijd is geweest, die feeling had voor public relations. Niemand heeft voor en na hem, met zoveel brio, passie en panache een op nationaal en internationaal vlak verloren en ten dode gedoemde zaak kunnen dienen, geregeld de nodige spektakulaire stunts kunnen uithalen,

of in de kijker kunnen komen.

Elk politiek proces, elk zgn. persimisdrijf was een kolfje naar zijn hand, elke huiszoeking in zijn advocatenbureau was hem een eretitel en een goedkope publiciteit, temeer daar men er nooit iets verdacht kon ontdekken om de zeer eenvoudige reden dat, zoals eenieder het weet, een dergelijk bureau een wespennest is waar er jaren nodig zijn om, buiten de advocaat en zijn stagiaires, een dokument op de kop te kunnen tikken.

Metdepenningen liet niets aan het gevoel over : het minste incident was hem een gelegenheid of een voorwendsel om zijn pen aan te scherpen, zijn supporters in het harnas te jagen, de openbare opinie wakker te schudden en op de Gentse Kouter een klimaat van prononciamento te scheppen, elke stunt werd meesterlijk georkestreerd, ingelijst met argumenten en slagwoorden die de verbeelding en de gevoelige snaar moest treffen en prikkelen.

Beeldt U maar even in : de Belgische regering was zo gevoelloos, zo inhumaaan geweest in 1830 de paardestal van het Huis van Orange-Nassau en al de mooie dieren die hij inhield, in beslag te nemen en vier jaar later openbaar te veilen ! Wat die paarden na een zo lange stalbeurt nog waard waren hebben de kopers zich waarschijnlijk niet afgevraagd, zoals degenen die de dag van vandaag te Brussel of te Antwerpen werken kopen van de laatste artistieke boot het ook niet doen, wanneer zij braafjes stapels bankbriefjes neertellen.

Naar het heet waren het in 1834, luidens het aloud spreekwoord, nog steeds de beste paarden die op stal waren, vier prachtdieren die hun gewicht in goud waard waren en dan ook tegen deze prijs werden aangekocht. Het mocht wel normaal heten, maar het bleek alras dat de paarden over de grens waren getrokken en de Prins van Oranje aangeboden, zodat onvermijdelijk de journalisten even gingen snuffelen en tot de bevinding kwamen dat men deze paarden dank zij een inschrijving had kunnen aankopen. Gent had een mooie stuiver betaald, en van de inschrijvers prijkten op kop van de lijst Metdepenningen en Van Crombrugge die nochtans op dat ogenblik andere problemen op te lossen had.

Metdepenningen had met dit incident blijkbaar zijn doel bereikt want een wet werd uitgevaardigd waarbij elke manifestatie die de terugkeer van het Huis van Orange-Nassau beoogde, strafbaar werd gesteld.

Spijtig genoeg verschenen toen geen satirische weekbladen die de draak hadden kunnen steken met een wet die de aankoop van vermoedelijk reeds lang aan reuma lijdende paarden als een ophemelen van het Huis van Orange aanzag !

Over de vier paarden – het paard Mameluk werd 10.000 goudfr. be-

taald! werd op en om de Kouter druk nagepraat: voor Metdepenningen was de weerwraak zoet maar van zeer korte duur want, poets wederom poets: bij Koninklijk Besluit van 12 april 1834 werd de Fransman Froment, opsteller van het *Messenger de Gand*, die gehuwd was met Metdepenningen's nicht, verzocht "als vreemdeling" het land te verlaten.

Onmiddellijk ging onze Orangist zich in hinderlaag leggen om op zijn beurt de overheden een beentje te zetten. Toen Leopold I en Maria-Louisa begin augustus een officieel bezoek brachten aan de stad en de gemeenteraad om het groots te kunnen aanpakken, een krediet van 7.000 fr. stemde, veerde Metdepenningen recht om te verklaren dat hij zich verzette tegen elke uitgave naar aanleiding van dat bezoek, gebaar dat in de bevolking met "gemengde gevoelens" werd onthaald. Als politiek manoeuvreer was het tamelijk grof, komende van een verstandige man als Metdepenningen.

*
* *

Op Frankrijks nationale feestdag van 1836 moesten in gans België de eerste gemeenteraadsverkiezingen ingevolg de nieuwe gemeente worden gehouden. Het zou nergens een formaliteit worden omdat het voor Katholieken en Liberalen een enige gelegenheid zou zijn elkaar eens ernstig in het haar te vliegen. Enkel te Gent werd het geen strijd tussen Blauwen en Gelen, want de campagne die zeer hevig was geweest, stond nog volledig in het teken van het Orangisme! De overwinning ging andermaal verpletterend groot, naar de lijst van Jozef Van Crombrughe, Metdepenningen en konsoorten.

Het klerikale *Journal des Flandres* dat de nederlaag van zijn supporters zag naderen des te heviger werd in zijn aanvallen, maakte een allusie op de naam Metdepenningen, vertaald als "avec les écus"; hiermede werd duidelijk gesteld dat de "Vrienden der goede orde", door toedoen van Metdepenningen, aardig Willem's portemonnee had mogen melken, dus een uitgekochte knecht was. Hij kon het zo maar niet nemen, beschuldigde de hoofdredakteur van het *Journal des Flandres*, De Paepe, een zeer placiède mens, en daagde hem tot een tweegevecht uit. De Paepe, als godsvruchtige man kon onmogelijk op deze uitdaging ingaan zodat een zijner vrienden, een zekere kapitein Lucas, overal ging rondbazuinen dat hij het gewraakte artikel had geschreven. Om deze leugen geloofwaardig te maken, drong hij met twee officieren, het lokaal van La Concorde binnen in de hoop er Metdepenningen bij het nippen van een Hollands borreltje aan te treffen. Lucas vond hem niet,

sloeg dan maar liefst met zijn opgeblonken sabel alles klein, kwetste er een driejal gezapige toogplakkers waarna de politie hem bij de kraag vatte.

Het duel De Paepe-Metdepenningen vond dan toch plaats op België's nationale feestdag. De Paepe geloofde in de hemel maar had geen haast er te geraken. Metdepenningen geloofde noch in God noch in zijn gebod maar bleef ook liefst op aarde floreren zodat men aan dat tweegevecht dat gans de stad in rep en roer zette, toch ergens een mouw moest passen en men de supporters moest doen geloven dat het ernstig was, zoals men dat vandaag een lichtgelovig publiek nog wijs maakt voor een catchgevecht.

De getuigen hadden alles zorgvuldig geregeld : dag en uur, soort wapens, de plaats, en zij hadden het tweegevecht gepland vlak bij het "Motje", het stemmige buitenrestaurant bij de Brugsepoort waar men de lekkerste vis kon smullen.

Deze plaats zal wel niet "toevallig" zijn gekozen geworden.

Metdepenningen en De Paepe konden aardig de pen hanteren, van een pistool wisten zij niets af, niet eens hoe men zo'n tuig moet laden. Zij losten dan ook een schot dat ergens in de wolken verzeilde, en... alles bleef zoals het was, dwz. dat zij op hun (politiek) standpunt bleven maar dat de getuigen een soort bestand ondertekenden waarbij zij, lekker aantafelend in Het Motje, de belediging met liters wijn en bier uitwisten.

Van dat tweegevecht onthielden de fanatieke fans enkel dat hun idool als bij wonder aan de dood was ontsnapt en de strijd mocht voortzetten.

Voor Metdepenningen werd deze strijd elke dag wat grauwer, nutteloos en hopeloos.

Willem I die heimelijk aan het onderhandelen is en dus geen potten meer mag doen breken in het Zuiden. paait zijn trouwe dienaar met de Orde van de Nederlandse Leeuw, hetgeen enkel sentimenteel en emotioneel iets te betekenen heeft want enkele maanden later wordt het Verdrag van de XXIV artikelen ondertekend dat Noord en Zuid tot een bestand leidt, zand over het verleden strijkt en het Orangisme als verzetsbeweging opdoekt.

Willem I ontheft zijn gewezen onderdanen en supporters van hun eed van trouw, zulks tot grote opluchting van honderden aanhangers die deze gelegenheid met ongeduld afwachtten om de realiteit boven hun jeugdideaal of -droom te stellen. Enkel de oude garde, de onkreukbaren, met Metdepenningen op kop, willen van geen "staakt het vuur"; zij zetten als desperados de strijd verder tot het bittere einde toe.

Waren in 1839 de katholieken van het "Organe des Flandres" nog katholieker dan de toenmalige paus, zo bleven, ook na de ondertekening van het Verdrag der XXV Artikelen, de Gentse Orangisten van "Le Messenger de Gand et des Pays-Bas" nog vuriger hun ideaal trouw dan de bloedeigen telgen van het Huis van Oranje.

De Gentse Orangisten maakten in 1839, nadat Willem I zand had gestrooid over zijn Belgische intermezzo, niet meer een meerderheid uit, en toch behaalde in oktober de lijst van de Vrienden der Orde een verpletterende overwinning : 14 verkozenen tegen 1 voor de katholieke lijst. Hoe een dergelijk sukses verklaren ? Eerstens betekenden de kiesgerechtigden slechts een kleine minderheid van de bevolking, en tweedens : de liberale, ook de niet-orangistische burgerij, intellectuelen en nijveraars, hadden nooit hun stem willen uitbrengen op een naam van de klerikale lijst en stemden dan ook massaal voor de Vrienden der Orde.

Nochtans zijn deze verkiezingen geen triomf voor Metdepenningen : de ster van de leider van de Orangisten is lelijk aan 't verbleken en hij geraakt moeizaam met de hakken over de sloot : Verhaeghe de Naeyer behaalt 1288 voorkeurstemmen, Prof. Joseph-François Kluyskens 1275, dan volgen de Kerckhove de Loose met 719, Baligan en Rolin met 715 en als voorlaatste van de liberale verkozenen Hippolyte Metdepenningen met 682 voorkeurstemmen, zeven stemmen minder, en dat moet hem een kaakslag zijn geweest, dan Claus-Van Aken, de enige die met de 689 stemmen op de katholieke lijst werd verkozen.

Een week ongeveer na de verkiezingen worden huiszoekingen verricht in de kantoren van Le Messenger en bij een paar prominenten van de krant, o.a. bij Metdepenningen die men ervan verdenkt de schrijver te zijn van een voor Leopold I zeer beledigend artikel, getiteld "Conduite des Orangistes".

Metdepenningen, stilaan het spelletje van de aanhoudingsmandaten gewoon, kon er tijdig van onder muizen en keerde pas naar Gent terug toen een Fransman, een zekere d'Herbigny, ootmoedig kwam bekennen de auteur van het gewraakte artikel te zijn. Hoogstwaarschijnlijk had hij er geen woord van geschreven doch als vreemdeling mocht hij gerust het vaderschap aanvaarden want als Fransman lag hij ver buiten schot van het Belgisch gerecht, en mocht onze magistraten dan ook ongestoord een wassen neus aanzetten.

De Kamer van inbeschuldigingstelling kon in deze omstandigheden op 7 december niets anders doen dan de sluwe Metdepenningen buiten de zaak stellen. In het spel van kat en muis, van regering tegen opposant, had de muis het andermaal gehaald. De terugkeer naar Gent, twee

dagen nadien, geleek op een triomf. Metdepenningen moest aan het venster van zijn woning in de Onderstraat verschijnen; terwijl de menigte hem stormachtig toejuichte, bliezen de muzikanten van St-Cecilia zich de ziel uit de longen om de feeststemming ten top te drijven.

*

* *

Men heeft in die dagen Hippolyte Metdepenningen herhaaldelijk en hartstochtelijk gehuldigd en gevierd, ons inziens teveel opdat het nog echte vieringen konden zijn. Het geleek eerder op zovele troostprijzen die men hem uitreikte nu zijn politieke loopbaan over de top heen was : prijzen en geschenken voor hem maar tegelijk zovele tijdbommen in de korf van de regering die sedert oktober af te rekenen had met een zeer ernstige crisis in de Gentse katoennijverheid.

De vrijmetselaarsloge "Le Septentrion" haastte zich politieke munt te slaan uit de buitenvervolgstelling van haar Achtbare Meester, en bracht hem op haar beurt hulde tijdens een banket dat alle leden op 21 december had zien toestromen.

Een week later was het de beurt aan de Gentse Balie, in die jaren nog zeer antibelgisch getint en gestemd, om de politieke voorman in de bloemen te zetten. Zij liep hiermede wel wat buiten de schreef, doch men zag van einde en ver de advokaten de weg nemen naar het lokaal van de Maatschappij voor Schone Kunsten, toen in "Den Prins", in de Ram gelegen.

De voor Metdepenningen traditioneel geworden trilogie had luidruchtig, entoesiast, ook wel met zekere heimwee de politicus, de vrijmetselaar, de advocaat gehuldigd, en hiermede werd bewezen dat hij in bepaalde middens misschien wel een gedeelte van zijn invloed maar geenszins zijn populariteit had verloren.

*

* *

Vanaf 1839 is Metdepenningen niet meer zegevierend, maar letterlijk en figuurlijk, begraven in zijn Orangisme, politiek voorbijgestreefd. Nieuwe krachten, nieuwe figuren zijn opgedoken, nieuwe jonge wolven, soms met grote appetijt, en al die jongeren kijken voor zich uit, niet meer naar een verleden dat definitief achter de rug is.

Wij wonen van toen af de langzame politieke doodstrijd bij van Hippolyte Metdepenningen en het is, ook na al die jaren, een bedroevende vaststelling voor de historicus te moeten inzien dat een man, eerlijk,

verstandig, briljant, op 40-jarige leeftijd door zijn eigen schuld, zijn fanatisme, zijn onverzettelijkheid, een einde heeft gesteld aan een politieke loopbaan die nog oneindig veel beloften inhield. Metdepenningen heeft na vele nederlagen te hebben geleden, toch moeten berusten in een toestand die niets anders was dan de normale loop van zaken, de Geschiedenis.

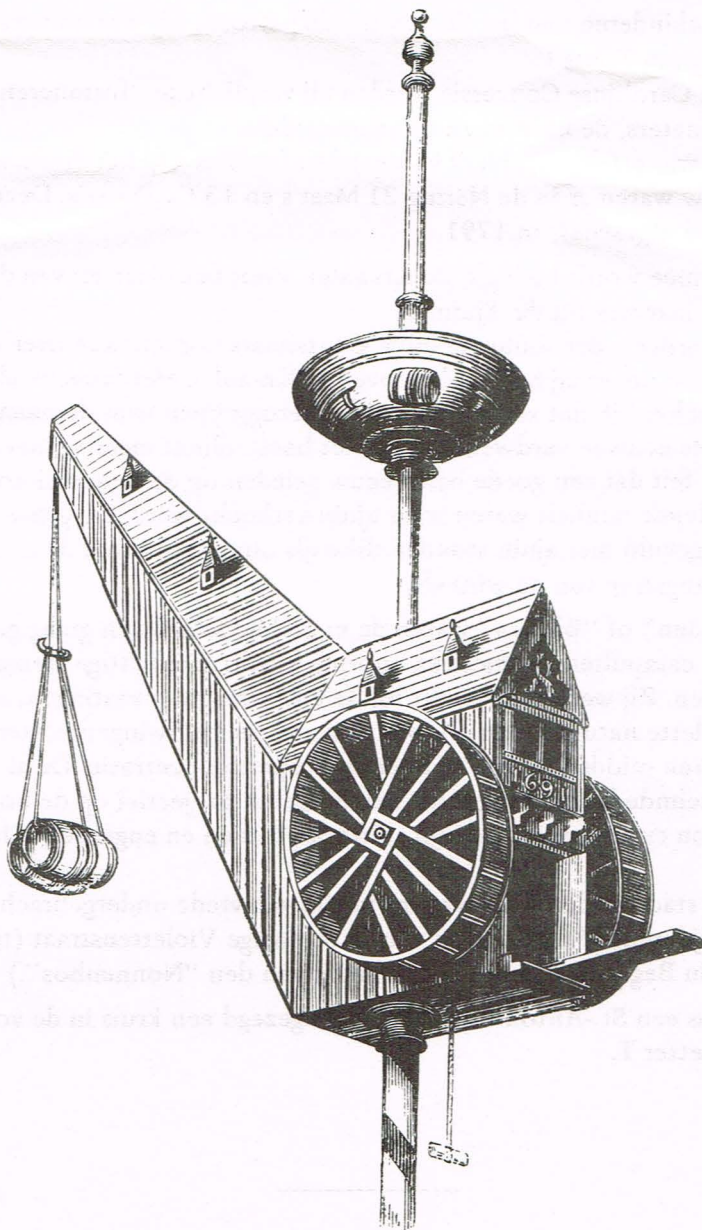
Na 1840 is zijn rol als leidende figuur ten einde; hij is een generaal die nog enkel over een sterke achterhoede beschikt, een generaal die in zijn jeugd overwinningen opstapelde en daarom, om dat verleden, nog een aureool heeft bewaard. Er blijft hem de sympathie, een genegenheid die met de dag minder betekenisvol en meer sentimenteel wordt, vooral dan in kleine, gesloten kringen, nl. in La Concorde, waar hij voorzitter bleef tot aan zijn dood, in de vrijmetselaarsloge Le Septentrion, waar hij eveneens gedurende 'n halve eeuw de leider bleef omdat hij iets symboliseerde, een figuur was met gezag, iemand die eerbied afdwong. En misschien was het om die redenen dat Metdepenningen een van de meest gevierde Gentenaren uit onze stedelijke geschiedenis is geweest : men huldigde hem voor een ja of een neen, voor een buitenvervolgstelling, een gewonnen proces, voor zijn huwelijk in 1842, voor x-aantal jaren balie, dienst in de loge, alsof men maar steeds compensaties zocht voor hetgeen hij niet geworden was.

Aldus hebben zijn konfraters van de Balie hem herhaaldelijk tot stafhouder verkozen. Hij was het twintig jaar lang in een uitzonderlijke rijke, bewogen en lange loopbaan. Adolphe Dubois heeft over hem geschreven : "Ses contemporains disaient de lui : chaque jour, sous nos yeux, il accomplit une tâche dont le poids ferait fléchir les plus jeunes et les plus forts, il se repose par le travail, il se retrempe dans les luttes d'audience".

Het was de grote periode van de welsprekendheid aan de Balie, toen de inhoud nog mooi, lumineus, muzikaal werd ingekleed in prachtige pleidooien naar dewelke de magistraten nog luisteren konden omdat er geen tien of twintig giftige pijlen afschieten, o.a. in zaken op de rol van de voormiddag stonden.

Voor ons stelt zich op het einde van deze studie nog steeds de vraag : Had Metdepenningen er niet beter aan gedaan enkel een grote, een zeer grote advocaat te worden ? Aan de Balie had hij in de moeilijke jaren die het land doormaakte, de briljante verdediger kunnen zijn van de principes van vrijheid, van recht en van rechtvaardigheid.

Hij heeft meer gewild, hij heeft zijn ideaal ook buiten de Balie gezocht en daar is hij de vlinder geworden die tegen de lamp vloog. In 1839 was zijn verkiezing voor de gemeenteraad een halve nederlaag gewor-

Toortshouder van de Nering der Kraankinderen.
(Foto Stadsarchief Gent)

De kraankinderen hadden St.-Martin als patroon, hij was immers de bisschop van Tours !

Door de Carolijnse Concessie werden zij verplicht te "fusioneren" met de wijnmeters, de kuipers en de vaatvoerders.

De stiel was erfelijk en bleef in bepaalde families. Op het einde van de 18e eeuw waren er in de Nering 21 Mast's en 13 De Pauw's. Deze nering werd afgeschaft in 1791.

(2) Hiermee wordt bedoeld de Kraanlei. Vóór het plaatsen van de kraan aldaar was dit de Ajuinlei.

Merkwaardig is dat sommige oude Gentenaars nog spreken over de Ajuinlei wanneer zij het hebben over de Kraanlei. Het is evenwel zeer onwaarschijnlijk dat ze daarbij zouden teruggrijpen naar de naam die reeds vele eeuwen verdwenen was. Het heeft allicht meer te maken met het feit dat een goede halve eeuw geleden op de Kraanlei nog verschillende winkels waren waar ajuin verkocht werd. De grote jutezakken gevuld met ajuin stonden dikwijls uitgestald tegen de muur of de toegangstrap van de winkels.

(3) "Bliden" of "Blijden" waren de in de Middeleeuwen graag gebruikte grote catapulten die met een enorme kracht reusachtige stenen wegslingerden. Zij werden gebruikt bij de belegering van vestingen, maar niets belette natuurlijk enkele van deze respect afdwingende stenen te lanceren midden de een of andere troepenconcentratie. De al of niet gehelmde koene krijger die een dergelijk projectiel op de kop kreeg kon er van overtuigd zijn sterretjes te zien en engeltjes te horen zingen.

In onze stad werden deze wapens in tijd van vrede ondergebracht in het "Blijdenhuis" dat gelegen was in de Lange Violettenstraat (tussen het Klein Begijnhof en het pensionnaat van den "Nonnenbos".)

(4) Dit is een St.-Antoniuskruis, anders gezegd een kruis in de vorm van de letter T.

H. C.

Gent in 1878

5 januari : Vanaf 1 januari 1878 zijn een aantal geldstukken in België niet meer gangbaar : de Franse stukken van 1,2 en 0,50 fr. (gekroond hoofd Napoleon III), de Belgische stukken gemunt voor 1866, de Italiaanse stukken van voor 1862, de Zwitserse stukken van 1820 en 1852.

12 januari : M. Willscheid, Paddenhoek 5 Gent. Depot van Beierse bieren. Beiers bier : per fles 0,36 fr., halve fles 0,20 fr., glas 0,15 fr. Nurenbergs bier : per fles 0,45 fr., halve fles 0,25 fr., glas 0,20 fr. Dinsdag aanstaande zullen vijf zusters van Liefde (grijze zusters) het nieuw klooster gaan bewonen op de Brugse Poort. De zusters zullen de zieken van de parochie van St. Jan-Baptist bezoeken en een weeshuis houden.

21 januari : In de gemeenteraad vraagt De Vigne aandacht voor het reinigen van de straten. De burgemeester antwoordt dat het moeilijk is al de straten te reinigen wegens gebrek aan de nodige kredieten.

25 februari : De gemeenteraad beslist een nieuwe kiosk te bouwen op de Kouter.

3 maart : Skating Ring, Bagattenstraat 19 Gent. Open alle dagen van 10 tot 13 u en van 19 tot 23 uur. Alle avonden concert. Engelse schaatsen. Toegang 50 centimes.

Op 3, 4, 5 en 10 maart : groot verkleed bal. Toegang : een fr. Om middernacht grote quadrille. Om 5 uur : galop final. Dansen : wals, la canacanada, polka, mazurka, lansier, scottisch, redowa, contredans.

4 maart : Op carnaval hebben verscheidene muziekmaatschappijen de stad doorkruist. Omhalingen geschieden voor de Zonder Naam. Heel de nacht heeft men in onze stad gezang en getromp toegelaten. Als alle jaren zijn er langs de straten hoogst afkeuringswaardige liedjes gezongen.

Er was ook een cavalcade ingericht door l'Avenir, een liberale vereniging. Tot hier de Gazette van Gent. In Le Bien Public vernemen we echter meer over deze cavalcade : "On a également beaucoup remarqué un omnibus chargé de pèlerins revenant d'Oostakker, qui vendaient des flacons de l'eau miraculeuse de Lourdes et d'autres remèdes merveilleux. Sur le char en question figurait un personnage affublé d'ornements épiscopaux et portant un masque, reproduisant d'ailleurs avec beaucoup de fidélité les traits de Mgr. Bracq, évêque de Gand.

D'autres masques représentaient l'honorable bourgmestre d'Oostakker

et une noble dame dont le nom est synonyme de pitié et de charité, M. la marquise de Courtebourne". We begrijpen waarom de Gazette van Gent hier het stilzwijgen bewaart. Het is verboden zich te verkleeden als geestelijke of als militair. De politie had moeten optreden. Natuurlijk komt er protest van de katholieke kring.

In het raam van een artikel over Gent is het onmogelijk het probleem verder uit te diepen, maar in gans het land groeit de tegenstelling klerikaal-antiklerikaal tot zijn toppunt. Straks zien we een ander voorbeeld. De komende verkiezingen spelen natuurlijk een rol.

21 maart : Nog in verband met de cavalcade schrijft Le Bien Public : "Les excès dont nous avons été témoins ces jours derniers, s'ils ont été une occasion de scandale, auront aussi pour effet d'éclairer les catholiques sur les véritables tendances du libéralisme et de leur indiquer clairement que jamais la ligne de conduite qu'ils ont à suivre pour tenir victorieusement tête à cette détestable hérésie".

31 maart : De koning en de koningin brengen een bezoek aan de internationale bloementoonstelling.

6 april : De verkoping van het meubilair van het hotel d'Hane-Steenuyse in de Veldstraat had gisteren naar onze stad een groot aantal liefhebbers gelokt, alsmede enkele uit Frankrijk en Engeland. Behalve schilderijen zijn ook andere voorwerpen betrekkelijk duur verkocht. Er zijn belangrijke aankopen gedaan door een antiquair, die men zegt commissie had van wege de koning en de graaf van Vlaanderen. Twee prachtige kandelaars in verguld brons met grijze porfieren voet zijn verkocht voor 16 000 fr. Het schijnt dat ze bestemd zijn voor het paleis te Brussel. De vermaarde Christus van Duquesnoy werd door een lid van de familie ingehouden voor 14 000 fr. Twee schilderijen van de fluwelen Bruegel werden verkocht voor 8 300 fr. Het bed met verhemelte, waar koning Lodewijk XVIII in geslapen heeft tijdens de honderd dagen is verkocht aan de heer Salverti van Parijs voor 1400 fr. Een prachtige pendule Boule werd toegewezen aan de heer van Pottelsberghe de la Potterie van Gent voor 8 700 fr.

18 april : Na een bespreking van de brochure "Les catholiques libéraux" van kardinaal Dechamps komt Le Bien Public tot het volgende besluit : "Les législations dites libérales doivent être en tout temps considérées par le catholique comme désastreuses et subversives de la liberté de l'Eglise. Tirer de l'hypothèse où nous sommes tout le profit possible pour l'Eglise, maintenir et proclamer la thèse dans toute son intégrité et viser perpétuellement à en obtenir la restauration progressive dans les esprits, dans les mœurs et dans les lois".

25 april : In 1876 werd door een commissie onder het voorzitterschap van ridder J. B. de Ghellinck d'Elseghem geld ingezameld voor een denkteken ter nagedachtenis van de hertog van Arenberg als erkentelijkheid voor het redden van het begijnhof. Er werd 12 797 fr. ingezameld. Met de giften werd een kapel opgericht tegen de kerk van het nieuw begijnhof. Met het overschot zal een groot geschilderd raam in de kerk worden geplaatst.

28 april : Een der klokkenluiders van Sint-Baafs zal op 7 mei zijn jubelfeest vieren van vijftig jaar klokkenluider.

29 april : Sedert enkele dagen wasemt de Oude Schelde een verpestende reuk uit die zeer nadelig is voor de gezondheid. De oeverbewoners klagen over die toestand, die men zegt nog een veertien dagen zal duren.

Grand Bazar Parisien. Veldstraat 51 Gent. Huisgerief in gesmeed, vertind, vernist en geëmailleerd ijzer. Pannen met steel diameter 11 cm. 0,45 fr., Duitse pan 18 cm. 1,65 fr., koffiekkan 1,80 fr.

2 mei : Wereldtentoonstelling te Parijs. Spoorkaartjes aan verminderde prijs. Gent-Parijs 1e klas : 58,45 fr., 2e klas : 43,85 fr., 3e klas : 29,95 fr.

4 mei : Toen er voor de eerste maal over de fonograaf gesproken werd, waren er maar weinig personen, die daar geloof aan hechten. De uitvinding kwam uit Amerika. Maar... de fonograaf bestaat en werd in Parijs beproefd.

Voor het assisenhof werd de zaak Van Thienen opgeroepen. Hij wordt beschuldigd van belediging aan de koning en opstand tegen politie. Van Thienen maakte deel van de Internationale. Hij werd bij verstek veroordeeld voor belediging aan de koning twee jaar en 500 fr. boete, voor belediging aan de koningin één jaar en 500 fr. boete, voor opstand tegen de politie : een maand.

12 mei : Na vier jaar klachten in de pers, opmerkingen in de gemeenteraad, beloften en herbeloften is gisteren eindelijk de afzichtelijke piscine aan de Sint-Niklaaskerk weggebroken.

Op de Koornmarkt is men aan het werk. De markt wordt merkbaar opgehoogd en opnieuw gekasseid. De voetpaden worden verbreed en men plaatst gaslantaarns gelijk op de Kouter, maar met slechts drie armen. Als er op de Kouter twee van de vijf branden, hoeveel zullen er op de Koornmarkt branden ?

13 mei : In verband met de brochure "Catholiques et Politique" die te Brugge verscheen schrijft Le Journal de Gand; "Il ne s'agit de rien de moins de doter la Belgique d'un ensemble de lois rétrogrades. Il

s'agit de reconstituer le moyen-âge par l'obéissance absolue aux lois de l'Eglise, de consacrer la minorité de l'élément civil éternellement confiné sous le contrôle ecclésiastique et de réédifier l'édifice social renversé par la révolution en lui donnant pour couronnement les conquêtes derniers du jésuitisme, l'infaillibilité pontificale et le Syllabus. L'Eglise dès aujourd'hui indépendante jouissant de tous les droits et privilèges, n'a d'autre souci que celui de ravir à toutes les associations civiles chaque liberté qui semble faire ombrage à sa puissance. Elle frappe d'anathème quiconque se tient hors de son cercle. Seule elle est la société parfaite et immuable; toute autre institution sociale est funeste, marquée de la tâche originelle et destinée à un irrémédiable anéantissement”.

23 mei : Le Journal de Gand vervolgt, dit met het oog op de komende verkiezingen : “Il s'agit de savoir si oui ou non la Belgique sera gouvernée par le prêtre, si le Syllabus l'emportera sur la Constitution, celle-ci étant révisée dans le sens ultramontain, et si la liberté politique en notre pays n'aura servi qu'à couvrir tous les attentats de ses plus ardents ennemis ? On est pour la Constitution ou pour le Syllabus, pour le gouvernement des prêtres ou pour l'indépendance du pouvoir civil, pour la monarchie libérale ou pour la théocratie. Point de milieu.”

29 mei : Er wordt in onze stad veel meer gebouwd dan de behoefte vereist. Sedert men geen vertrouwen in papier (= obligaties) meer heeft, wil iedereen zijn geld in huizen plaatsen. Maar dit heeft ook voor gevolg dat in onze stad 2 800 woningen leeg staan. Dit zal noodzakelijk de daling van de huishuur voor gevolg hebben.

8 juni : Na een scherpe kiesstrijd is eindelijk de dag van de verkiezingen aangebroken. Voor de eerste maal in de Belgische geschiedenis ontvangen de kiezers een gedrukte stembrief met de namen van de kandidaten : de liberalen in het blauw gedrukt en de katholieken in het rood; boven elke lijst staat een vierkantje. De kiezers moeten een kruis tekenen in het vierkant boven de lijst, die hun voorkeur heeft.

Uitslag verkiezingen :

Senaat :

Liberaal : Delecourt E. 4 372 stemmen

Katholiek : Goethals L. 3 780 stemmen

Kamer :

Liberalen : Ch. de Kerckove, burgemeester 4 386 stemmen

d'Elhoungne, advocaat 4 368 ”

de Hemptinne Jules, nijveraar 4 382 ”

De Vigne Julius, advocaat 4 332 ”

Lippens Aug., burgemeester Moerbeke	4 371	stemmen
Rolin-Jaequemijns, advocaat	4 363	''
Verhaeghe-de Naeyer Const., bankier	4 377	''
Willequet, advocaat	4 302	''
Katholieken : Cruyt	3 798	''
Drubbel	3 787	''
Delehaye	3 809	''
De Smet-De Lange	3 798	''
De Moerman-d'Harelbeke	3 792	''
Kervijn de Volkaersbeke	3 787	''
Paul de Smet de Naeyer	3 794	''
Storme-Brasseur	3 767	''

Er waren 37 kiesbureaus, waarvan de stemmen verenigd werden in 18 telbureaus. Acht telbureaus telden enkel Gentse kiezers, drie telbureaus telden enkel kiezers van het platteland, zeven bureaus waren gemegd.

Aantal kiezers :

16 kiesbureaus Gent	3 464	kiezers
6 kiesbureaus buiten	1 382	''
15 bureaus (overige)	3 453	''
Totaal	8 299	kiezers

Een ontleding van de uitslag geeft het volgende beeld :

Senaat : % stemmen

	Gent	Buiten	Totaal
Delecourt	67,5 %	30,7 %	52,7 %
Goethals	31,2 %	66,0 %	45,5 %
Totaal	98,7 %	96,7 %	98,2 %

De rest waren ongeldige stemmen.

Kamer :

	Gent	Buiten	Totaal
Ch. de Kerchove	67,7 %	30,6 %	52,8 %
Cruyt	31,6 %	66,2 %	45,7 %
Totaal	99,3 %	96,8 %	98,5 %

De liberalen wonnen dus de acht zetels voor de Kamer en de senaatszetel. In vergelijking met de uitslag van de verkiezing in 1874 wonnen de liberalen 3,8 % van de stemmen. Deze winst was niet enkel te Gent – van 60,5 % naar 67,5 %), maar ook op het platteland (van 29,0 % naar 30,7 %), terwijl de katholieke partij het stemmenaantal in de bui-

tengemeenten daalde van 71 % tot 66,0 %.

De betekenis van de uitslag van de verkiezingen te Gent wordt duidelijker, als we de samenstelling van de Kamer nazien.

Jaar	Zetels	Katholieken	Liberalen
1874	124	68	56
1876	124	67	57
1878	132	61	71

De uitslag van de verkiezingen in het arrondissement Gent was dus beslissend voor de samenstelling van de Kamer en betekende de val van de regering de Theux-Malou, die zal vervangen worden door het ministerie Frère-Orban-Van Humbeeck, dat zes jaar aan het bewind zal blijven.

De Stad Gent schreef op 13 juni : “Feest te Gent. Overal vlaggen en wimpels; ’s avonds was de Kouter verlicht. De dames droegen op de borst en in de hoed blauwe bloemen, de heren droegen een blauwe bloem in hun knoopgat”.

Om de stemming na de verkiezing weer te geven, laten we D. Destanberg aan het woord.

“Den 8en Juni 1878 is een heuglijke dag voor de Gentsche vrijzinnige bevolking; in den voormiddag was er eene ongewone beweging, vooral in de omstreken der kiesbureelen; de kiezers van de stad, op hun best uitgedoscht, bleven na de eerste naamafroeping wandelen, bezochten de lokalen van liberale of katholieke maatschappijen; de buitenkiezers doortrokken de straten in groepen; rijtuigen vlogen door de verschillende wijken om de afwezige of zieke kiezers te halen. Men woonde dan menigmaal dit treurig schouwspel bij van ziekelijke, zelfs gansch uitgeputte personen naar het kiesbureel te zien brengen. De partijgeest dreef tot onmenselijkheid. Helaas ! bij de laatste kiezingen deden zich dezelfde feiten weder voor; de uitbreiding van het stemrecht en de evenredige vertegenwoordiging hebben dus de “kieszedes” niet verzacht.

De vreemdelingen welke in de groote statie aankwamen, stapten met een kloppend hart de stad binnen, want de groote statie was ingenomen door een regiment jagers te voet, dat het ministerie naar Gent gezonden had om de rust te helpen handhaven.

Verder in den namiddag, om 3 uur, waren onder de wapens : de bijzondere korpsen, de ruitery en de twee legioenen der burgerwacht; een zwerm gendarmen te voet en te paard. In de kazernen waren al de troepen geconsigneerd en eene batterij veldgeschut stond gansch gereed met mannen en paarden op den koer der kazern.

De Gentenaars moesten toen "terribles" menschen zijn !!!

Om 6 uur werd de garde civique weggezonden; de liberalen hadden eene meerderheid van 517 stemmen.

Wij zien nog een ganschen troep "artilleurs", dansende en zingende, de kolf van het geweer in de lucht, uit de Korte Meire komen en zich naar de "Concorde" richten, waar honderden menschen vergaderd waren. De Kouter was "zwart van het volk". De nieuwgekozenen werden geluk gewenscht, toegejuicht. Vele redevoeringen werden in de "Concorde" en op straat uitgesproken; eene algemeene, onbeschrijflijke geestdrift heerschte overal en de tijdingen van Antwerpen, enz. deden de vreugde steeds klimmen. Tot laat in de nacht waren de koffiehuisen vol luidruchtige bezoekers en heerschte er in de verschillende liberale maatschappijen veel drukte.

's Anderendaags was de geestdrift nog niet gestild; gedurende het concert op den Kouter werd er gezongen, gejuicht. De stedelijke harmonie voerde het "Geuzenlied" uit en werd herhaaldelijk gebisseerd."

Dank zij Prosper Claeys, die meer dan 290 drukwerken in verband met de verkiezingen verzamelde (Stad Gent. Kiezingen 1878 B.R.U.G. nr. 19 590) kunnen we de voorbereidingen tot de verkiezingen langs liberale zijde nauwkeurig volgen.

Vooreerst werd een steunfonds aangelegd : 134 personen schonken hun penning gaande van 3000 fr. (door de burgemeester), 1000 fr., 500 fr., 200 fr., 100 fr., 50 fr. Wel grote bedragen (thans zou men ze met honderd moeten vermenigvuldigen).

Een eerste vaststelling : alle drukwerken zijn tweetalig.

Het secretariaat van de liberale associatie beschikte over een dubbel van de kiezerslijsten : hierop werd de politieke overtuiging van de meeste kiezers aangeduid. Deze overtuiging is voor een groot aantal kiezers gemakkelijk te achterhalen (genoten onderwijs, schoolkeuze voor de kinderen, lidmaatschap verenigingen, abonnement op krant, giften voor sommige werken (de lijsten werden gepubliceerd in de kranten) stamcafé (in een vijftigtal cafés stonden bussen voor de liberale vereniging l'Avenir, in andere herbergen stonden bussen voor de Katholieke schoolpenning). Daarna werd opdracht gegeven aan een aantal leden om te onderzoeken of de verklaring in verband met de betaalde belasting om de kiescijns van 42 fr. te bereiken, met de werkelijkheid overeenstemde (zie lijst bases d'imposition). De voorzitters van de onder-comités ontvingen een lijst van de kiezers van hun wijk en moesten met de huurhouders een accoord treffen om de liberale zieke kiezers naar het stemlokaal te vervoeren. Er heerste een koortsachtige bedrijvigheid. Op 4 juni komt een rondschrijven van W. Rog-

ghé : “Te rekenen van heden avond zullen de onder-comités bestendig zitting houden”.

Hoe nauwkeurig de beide partijen de kieslijsten onderzochten blijkt wel uit het volgende. De liberale partij vroeg de inschrijving van 57 (wel liberale) kiezers en de schrapping van 1080 kiesgerechtigden, die wel behoorden tot de tegenpartij. Hiervan bekwamen 36 hun kiesrecht en verloren 377 dit recht. De katholieke partij vroeg de inschrijving van 108 kiezers en de schrapping van 784 liberale kiesgerechtigden. Hiervan bekwamen 65 hun kiesrecht en verloren 205 dit recht. (uit het verslag van de vergadering van de liberale associatie van 24 maart 1879).

Het kiesmanifest van de liberalen is weinig zeggend : hoofdzakelijk kritiek op het partijdig beleid van de regering. Enkel wordt gewezen op de noodzakelijkheid van de uitbreiding van de Gentse haven, vraagstuk dat al jaren aansleept. Maar er wordt geen programma opgegeven, dus ook wordt niets gezegd in verband met het onderwijs, vraagstuk dat nochtans in het centrum van de belangstelling zal staan van de nieuwe liberale regering. Voor het platteland wordt een tweede manifest opgesteld, “de priester in de kerk, de burgemeester op het stadhuis”.

Er worden ook een aantal liberale kiesbladen kosteloos verspreid : “Aan het volk van Gent”, “Den Bezem. Wekelijksch Blad voor alle Klassen. Liberaal in hart en ziel.” met als onderschrift : “Ik neem den bessem vast, Zet hem niet eer aan kant, Tenzijn de laatste Paap Loope uit ons Vaderland”. Nog andere kiesbladen waren : “De Dulle Griet, Ondergang en Verdrukking door de klerikale broodrovers, Roelandt”. Er was ook nog Paters en Nonnen met als motto “Van ’t Ongedierte der Papen, verlost ons Vaderland” en “De Goudmijn des Landmans” een liberaal propagandablade voor het platteland. Naast deze kiesbladen waren er nog de talrijke karikaturen, die verspreid werden door Baard Vermeulen.

Er was ook een katholiek propagandablade : “Keizer Karel” met als motto “De Belgen zijn trouwe onderdanen, maar verdragen geen slaavernij”. Al deze kiesbladen werden kosteloos verspreid in de drankhuizen.

De liberale kranten wijzen er op, dat een katholieke regering acht jaar aan het bewind is en dat de uitslag van de verkiezing zal afhangen van de Gentse kiezers. In het katholiek kiesmanifest lezen we : “Als katholiek moogt of kunt gij niet anders in het liberalisme zien dan de gezworen vijand van uw godsdienst. De zegepraal der liberalen zou een echte nationale ramp zijn”.

Plechtige Begraving der Klerikalen te Gent den 11 JUNI 1878 om 6 ure 's avonds.

Klerikale Kiezers.
Electeurs clericaux.

De klerikale drukpers.
La presse clericale.

Muziekhoops de doodmarche der buizen spelende.
Corps de musique exécutant la marche funèbre des bues.

Grijps 10 continueen

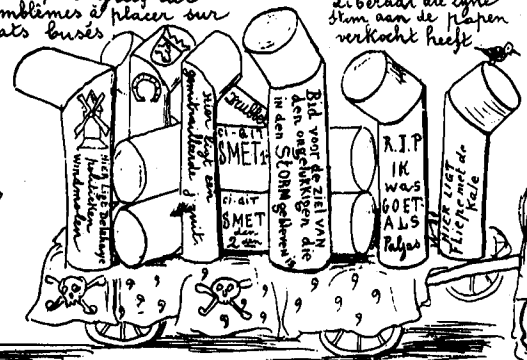
Zinnebeelden te plaatsen op het graf der
gebuide kandidaten - Emblèmes à placer sur
la tombe des candidats bues

Li beeraal die zijne
stem aan de papen
verkocht heeft

Les riverens pères Morien, Miltie et Mainbode délégués des
corporations ayant fait vœu de chasteté. De eervardige
vaders Morien, Miltie en Mainbode afgevaardigden der
orders die belofte van zuiverheid gedaan hebben.

De klerikalen worden begraven

Lijkwaan der kandidaten

Gent, drukkerij X. de Ryckel, resp.

14 juni : Op het wekelijks concert op de Kouter door de stadsharmonie werden verscheidene stukken, vooral die welke tijdens de Pacificatiefeesten werden uitgevoerd, zeer toegejuicht.

18 juni : Het liberaal ministerie Frère-Orban-Van Humbeeck wordt gevormd. De Gentenaar G. Rolin-Jaequemyns wordt minister van Binnenlandse Zaken.

Rolin-Jaequemijns werd geboren te Gent op 31 januari 1835. In 1854 werd hij lid van 't Zal wel gaan. Nadat hij doctor in de rechten was geworden, stichtte hij in 1869 de Revue de droit international et de législation comparée. In 1873 richtte hij het Institut de droit international op. Van 1863 tot 1877 was hij voorzitter van het Van Crombrughe-genootschap. In 1866 had hij de Gentsche Volksbank opgericht, waarvan hij voorzitter was tot in 1878. Hij was ook lid van het Willemsfonds. Hij schreef verscheidene werken, waaronder "Les partis et leur situation actuelle en Belgique", "De la réforme électorale", "De l'étude et du développement de la science du droit international".

8 juli : Voor het assisenhof wordt de zaak van Coenen, schoenmaker, uitgever van De Werker te Antwerpen, P. De Witte, kleermaker te Gent en Magermans, borstelmaker te Antwerpen opgeroepen. In De Werker, orgaan van de Vlaamse socialisten, gedrukt op een 2000 tot 2400 exemplaren, waarvan wekelijks ongeveer 1300 te Gent werden verspreid, was volgend artikel verschenen : "De Koning te Gent. Verleden week had de Gentsche burgemeester het genoeg en het symbool harer heerschappij, de hoogste uitdrukking van het stelsel van willekeur en uitbuiting in haar midden te ontvangen. Leopold II, door de lankmoedigheid des volks koning der Belgen, kwam te Gent om de driejaarlijkse tentoonstelling van schilderijen met zijn persoon op te luisteren". In het nummer van 14 oktober stond te lezen : "Weg met de koning ! Weg met het leger !" Coenen heeft verklaard, dat De Witte de opsteller is van het artikel "De Koning te Gent". De oppercommissaris verklaart, dat De Werker veel invloed heeft op de geest der werkersklas. Het openbaar ministerie onderzoekt wat het socialisme is en wil en komt tot het besluit, dat het socialisme een gevaar is. Hij verwijst naar de Commune te Parijs en op het feit, dat enkele weken geleden in Duitsland twee maal op de keizer werd geschoten. Advocaat Van Acker is van oordeel, dat het artikel geen belediging bevat. We hebben vrijheid van drukpers. Artikels schrijven is geen gevaar, maar wat het gevaar uitmaakt, zijn de veroordelingen. De Witte wordt veroordeeld tot twee maal twee maand gevangenis en de kosten.

11 juli : De gemeenteraad keurt een overeenkomst met de staat goed, waarbij het conservatorium wordt overgenomen door de Staat. De

voorwaarden bepalen onder meer : de lokalen moeten ter beschikking blijven van het conservatorium en onderhouden worden door de stad, de stad Gent en de provincie worden verplicht op hun begroting minimum een som te schrijven, waarvoor ze nu tussenkomen, bij verhoging van de uitgaven zal stad en provincie in verhouding moeten tussenkomen. Persoonlijk zien we niet goed in welk voordeel de stad had met deze overname.

14 juli : Een groot getal huizen in de Kortrijksestraat hebben geen pomp en vele inwoners moeten water halen, soms tamelijk ver, aan de Sprietpomp. In de afgebroken herberg De Karpel bevindt zich een goede waterput. De Gazette van Gent vraagt deze put te verbouwen tot een openbare pomp.

Op de Brugse Poort is de diligentie van Eeklo omgekanteld. Verscheidene reizigers liepen kneuzingen op.

31 juli : Gisteren is uit het stadsmagazijn op de Lindenlei het groot beeld gehaald, gemaakt door K. De Kezel en dat moet dienen om de ingang van de Vismarkt te versieren. Dit beeld stelt Neptunus voor, het is uit Tercesteen gehouwen.

7 augustus : De hervormingsschool te Ruislede is thans zo proppens vol, dat men meer dan tachtig van die jonge gasten naar het Rasphuis te Gent heeft moeten zenden.

Op een tentoonstelling van schilderijen op het stadhuis is werk tentoongesteld van L. Tijdgat, J. De Keghel, J. De Bleye, D. De Keghel, Jan Capenick, F. De Baerdemaecker, Maeterlinck, De recensent schrijft : "Waar we vooral de jonge artiesten moeten tegen waarschuwen is tegen de zogenaamde school der impressionisten. Een bekend kunstcriticus noemt deze school "De grote toevlucht van ongeoefende ogen en onhandige vingers" en hij heeft gelijk.

12 augustus : Jules Van Biesbroeck heeft in de prijs van Rome te Antwerpen de tweede prijs behaald.

31 augustus : Te Antwerpen werd op de prijsuitdeling van de gemeentescholen de kinderkantate De Wereld in van Peter Benoit en tekst van Julius De Geyter uitgevoerd. Vermoedelijk hebben heel wat lezers en lezeressen een deel van deze kantate in hun jeugd aangeleerd. We hebben vroeger gezien, dat de katholieke regering het patentrecht op de herbergen verving door een andere belasting, die niet meetelde voor de kiescijns, maatregel, waardoor een aantal herbergiers hun kiesrecht verloren. Thans neemt de liberale regering een tegenmaatregel. Worden van de persoonlijke belasting en van de belasting wat betreft de huurwaarde, deuren en ramen en schoorstenen ontslagen al degenen

die kosteloos een woning bewonen, die aan de staat, de provincie of de gemeente toe behoren of die een vergoeding voor huisvesting ontvingen. Door deze maatregel verloren in totaal 8 424 kiezers hun kiesrecht. Deze groep omvatte 2 810 geestelijken, 1 931 landbouwers, 1864 onderwijzers, 743 staatsbedienden, 299 provincie- en gemeentebedienden, 78 geneesheren, 71 officieren en een aantal nog kleinere groepen.

4 oktober : Gisteren overleed te Gent de heer Karel Beelaert, een rijke eigenaar. Behalve enkele bezittingen aan bijzonderen laat hij bij testament zijn ganse fortuin na aan de burgerlijke godshuizen van Gent. Men schat het fortuin op ongeveer twee miljoen frank.

29 oktober : Voor de gemeenteraadsverkiezingen werd slechts door de liberalen een lijst ingediend; er was dan ook geen kiesstrijd. Werden verkozen voor zes jaar : de Kerchove Ch., Andries, Wagener, Dubois, Guèquière, Vervier, Frédéricq, Van Hollebeke, De Meulemeester, Dierman-Seth, De Smet, Heremans, Levison, Duhajon, Mestdagh, Roghe; voor een termijn van drie jaar : De Nobele en Auger (1).

10 november : Op 8 november overleed Charles-André Andries, hoogleraar en schepen van onderwijs. Andries werd geboren te Mechelen op 26 november 1821. Nadat hij te Gent het diploma van burgerlijk ingenieur had behaald, trad hij in dienst bij de dienst Bruggen en Wegen. Reeds in 1846 werd hij hoogleraar. Hij was rector voor de periode 1867-1870. In 1860 werd hij lid van de gemeenteraad en in 1866 schepen van openbare werken. De schepen Andrieslaan herinnert ons zijn naam.

17 november : In de Minardschouwburg wordt de eerste maal De Reis om de Wereld in Tachtig Dagen opgevoerd.

13 december : Le Bien Public meldt, dat het ruim en prachtig hotel gelegen op de Poel rechtover de Katholieke Kring werd aangekocht door verscheidene dames van het Instituut der Dames van het Christelijk Onderwijs. Er zal er een modelschool voor jonge meisjes van de begoede stand worden opgericht.

In de Gazette van Gent van 1 december vonden we : "Schoon huis met koetspoort op Poel 17, groot 884 m² en huis met lusttuin naast het voorgaande groot 929 m²., beide grenzende aan de Houtlei achteraan. Samen gebracht op 68 500 fr.

26 december : Men is heden begonnen op de Kouter de houten kiosk af te breken. We hopen ze nooit meer terug te zien.

30 december : Bij het regiment Jagers te Paard is een soldaat wegge-

jaagd. Gewoonlijk wordt de weggejaagde soldaat tussen twee soldaten en een brigadier met blote sabel tot aan de nabijgelegen stadspoort geleid, waar men hem vrij laat. Deze maal was het anders. De poort van de kazerne was gesloten; veel volk stond op straat te wachten. Om een uur kwam de weggejaagde soldaat buiten, geheel alleen met grauwe broek, vest, politiemuts en klompen. Een vigilante stond hem op te wachten. Hij stapte in het rijtuig en reed weg. Op de Vijfwindgatenbrug wierp hij zijn soldatenmuts uit de vigilante, in de Violettenstraat volgde zijn vest en wat verder zijn klompen.

Op internationaal vlak is weinig te vertellen : paus Leo XIII volgt paus Pius IX op, in Italië wordt Umberto I koning als opvolger van Victor-Emmanuel en Pasteur doet zijn ontdekkingen in de micro-biologie.

M. STEELS

Noot :

(1) In zijn werk "De Verkiezingen te Gent" geeft D. Destanberg als uitslag voor de verkiezingen van 1878 een verkeerde uitslag op : hij geeft de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 1875.

VORIGE JAARGANGEN VAN "GHENDTSCHÉ TYDINGHEN"

Zijn nog verkrijgbaar :

Jaargang 1973 : nrs. 9-11 en 12

" 1976 : nrs. 2-3-4-5 en 6

" 1977 : nrs. 1-3-4 en 5. ook nog volledig

" 1979 : nrs. 1-2-3-4 en 5 - en volledig

" 1980 : nrs. 1-2-3-5 en 6 - en volledig

Prijs per afzonderlijk nummer : 50 fr. Volledige jaargang : 250 fr.

De tijdschriften kunnen afgehaald worden elke zondag in het Documentatiecentrum. Bij betaling op postrekening gelieve de

bij te voegen : 1 of 2 nummers : 12 fr.

3 of 4 nummers : 25 fr.

meer dan 4 nummers : 30 fr.

Nog verkrijgbaar : onze heruitgaven :

Plattegrond GENT 1641 uit "Flandria Illustrata" 1ste uitgave door HONDIUS - 80 fr.

Plattegrond GENT 1796 door GOETHALS - identiek aan origineel : 100 fr.

De brugwachter zat in 't Patijntje

Er wordt door ontevreden treinreizigers wel eens gesakkerd, wanneer hun trein vertraging heeft opgelopen. Het is dan gewoonlijk een kwestie van enkele minuten. Akkoord dat dit onaangenaam is, maar laat ons toch de stiptheid waarmee ons spoorwegverkeer afgewerkt wordt op prijs stellen, wanneer we in vergeelde geschriften lezen :

7 mei 1838 — De reizigers klagen al eens over de dienst der spoorwegen. De trein welke gisteren om 10 uur 's avonds moest aankomen, is enkel heden om 7 uur 's morgens toegekomen. Te Buggenhout was de locomotief gebroken. — Bijna alle dagen komen klachten over de spoorwegen. De treinen komen één uur, twee uren te laat.

Je ziet dat we tegenwoordig niet zo luid moeten schreeuwen om een paar minuutjes vertraging. Ten andere, iedere medalje heeft zijn keerzijde, of beter gezegd tegenspoed kan ook gebeurlijk een goede zijde hebben. We horen reeds ons overgrootpapa's 's morgens bij hun vertrek naar Brussel zeggen tot oma : ... en wees maar niet ongerust als ik vannacht niet thuiskom, schat. 't Is maar dat ne mens nooit weet wanneer die treinen aankomen. Het kan dus best gebeuren dat ik moet uit-slapen...

Op 12 augustus 1838 werd de spoorlijn Gent-Brugge plechtig in gebruik genomen. Acht dagen later zou een eerste ernstig ongeluk plaats hebben :

om de Leie te overschrijden, moest het treinkonvooi over een draaibare brug, ter hoogte van de Snep. Normaal moest de brug voor het scheepvaartverkeer openstaan; bij de nadering van een trein werd de brug dan dichtgedraaid.

Met een fluitstoot verwittigde de machinist van te voren de brugwachter met dienst, dat er een trein in aantocht was.

Op 20 oogst 1838 keerde een bijzondere trein van Oostende naar Brussel terug, een treinstel dat koning Leopold II en diens gevolg naar de kuststad had gebracht. Bij de nadering van de Snepbrug gaf de machinist de overeengekomen stoomfluitsignalen en bolde met gerust gemoed verder. De locomotief schoot in zijn vaart een eind over het water, stootte tegen de opengedraaide brug en stortte met donderend geraas en gesis, samen met de tender en het eerste rijtuig, het water van de Leie in. Van de zes personen die het konvooi begeleidden, werden de machinist en de ingenieur ernstig gewond, de stoker werd de schedel verbrijzeld en de hoofdgeleider eveneens gedood. De overige twee liepen slechts lichte kneuzingen op.

En de bruggewachter ? De man had helemaal niets gehoord. Hij nam op dat ogenblik zijn avondmaal in 't Patijntje ! Een malheur komt nooit alleen : de vaste brug, die voorlopig de vernielde draaibrug moest vervangen, viel helemaal niet in de smaak van de schippers. Ze dreigden de hele zaak in de lucht te laten vliegen. Tenslotte diende de hulp van soldaten en gendarmes ingeroepen te worden om dag en nacht de wacht te houden bij de hulpbrug. Anderzijds was de toestand voor de treinreizigers naar of van Brugge evenmin plezierig : ze moesten eerst van het Zuidstation per diligence naar het station van Drongen, om daar op de trein te stappen. In dit verband gezien lukte een aannemer een huzarenstuk : hij kreeg zes weken de tijd om een nieuwe ijzeren brug over de Leie te werpen en kreeg dit werk af in ... amper twaalf dagen.

RENÉ HESPEL
Aug. 81

Eén en ander over de Pierlala-liedjes

Ge moet er een zijn van de oude klasse om te weten wie Pierlala geweest is en wat die rare kwant zo allemaal uitgericht, tegengekomen, verteld en gezongen heeft. Dat heeft hij honderd en zoveel jaar gedaan, alleszins met brio gedurende de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste. Zijn laatste snik gaf hij toen hij in de loop van W.O. II voor goed in zijn graf kroop.

Wie die Pierlala eigenlijk geweest is ? Niemand anders dan de spreekbuis van een gedeelte van de openbare mening. Iemand die als er geen noemenswaardige gebeurtenis te noteren viel, de bek in zijn pluimen hield (= in zijn graf bleef liggen), maar telkens er iets gebeurde dat tegen zijn gevoel van eerlijkheid, rechtvaardigheid en patriotisme indruiste, ten tonele verscheen om al zingend lucht te geven aan zijn misnoegen, zijn ontgoocheling, zijn wrevel, zijn verdriet, zijn woede. Dat hij zulks al spottend, al gekscherend, al beschimpend, al vernederend, al ererovend deed, behoorde nu eenmaal bij zijn levensopvatting. En dat hij meer dan eens niet al te kieskeurig was in het gebruik van de Nederlandse woordenschat, is iets dat we hem vergeven. Omdat hij toch zo echt volks was en het hart op de tong droeg. Zijn liedjes liet hij dan ook voor het leeuwedeel door de man in de

straat, met name de straatzanger, of door de gazetschrijver, met name de partijpolitieke pamflettist, of door de almanakmaker ten gehore brengen. Een enkele maal kropen heel wat voornamere personages in zijn huid, met name een Hipp. van Peene (1), een Em. Moyson, een Nap. Destanberg, een Joh. de Maegt, een J. de Geyter. Zelfs een Cam. Huysmans zag er geen graten in om bij monde van onze Pierlala over 't een of 't ander zijn gal uit te spuwen.

In de meeste gevallen werden Pierlala's liedjes aan "vliegende blaadjes" toevertrouwd. Voor de rest kwamen ze terecht in almanakken (Snoeck!), in jaarboeken (Willemsfonds), in dagbladen, liefst die van het liberaal kaliber. Na veel geduld geoefend te hebben en veel over- en weerge-loop en -geschrijf slaagden we erin meer dan 100 verschillende liedjes te verzamelen en te inventariseren. (2)

Van de oorsprong van het Pierlala-lied is zo goed als niets bekend. Zeker is dat het vóór 1693 ontstond want Salomon van Rusting getuigde in zijn "Vol-Geestige Werken" die in dat jaar verschenen, dat het "lietje van St Jutmuts (3) bequaem om in verscheyden voorvallen gezongen te worden" gezongen werd "op de vois van Pier la la lagh in de kist."

Naar alle waarschijnlijkheid was het tijdens en ten gevolge van de invallen van de Fransen onder Lodewijk XIV (14 maart tot 17 sept. 1678) dat Pierlala voor de eerste keer uit zijn graf stapte. Toch moeten we wachten op het tweede bezoek dat dezelfde Fransen aan ons land brachten (vanaf 1792) om met een Pierlala-liedje kennis te maken. Dat liedje is getiteld *Verscheyde Motien gedaen door den Borger Pier la la In den Club der Stad Gend. Gedrukt tot Hulst, by Jan Verspiegel In de Dry Heymans Kinderen*. Het lied bestaat uit 16 strofen van 6 regels, de 2 regels van het refrein: "seyd Pierlala sa sa" niet meegerekend.

1. Den Fransman als hy kwam in Stad,
Ons veel beloften deê,
Hy seyde, dat men de Vryheyd hadd',
Bragt ons Gelykheyd meê.
Maer het was al bedriegery,
Wy syn in wreeder slaeverny.
Ik sugt, seyde Pierlala sa sa
Ik sugt seyde Pierlala.
2. Waer in bestaet ons Liberteyd ?
Parbleu ! ik niet en vat.
Geen Borger die daer niet door leyde,
Soo buyten als in Stad.

Neyringen, Kloosters syn te niet,
Den Ambagsman is in verdriet.
D'as vry ! seyde Pierlala sa sa
D'as vry ! seyde Pierlala.

15. Terwyl ik deese motie deê
Een brief kwam van Parys,
Die ons bragt egte tyding meê
Dat Meyer en den Commandant
Gewesen waeren van den kant.
Dank God ! zeyde Pierlala sa sa
Dank God ! seyde Pierlala.

16. Verstraelen, Mulle, Meytenaer,
Beyens, Poelman en Neyt
Verschrikten sich in deese maer'
En d'een aen d'ander seyde' :
Ik vrees ons kraemken niet sal staen,
Ik vrees het is met ons gedaen.
Met regt ! seyde Pierlala sa sa
Met regt ! seyde Pierlala.

Ge ziet van hier dat Pierlala's "Motien" bij de velen die door het lied geschandvlekt waren geworden, op geen blauwe steen gevallen waren. Een reactie bleef vanzelfsprekend niet uit. Wat betekent dat er de franke spelbreker niets anders over bleef dan fluks zijn graf in te wippen.

"Nauwelijks hadde den Borger Pier la la deese Motien in den Club gedaen ofte hy wierd agtervolgt van eenige Deugenieten de welke men noemd de Bende van Cartouche, ende tot Gend durven vergaederen onder den naem van Nieuwe Volontairen. De besonderste waeren den rotten Jan Meulemeester als Major, de kaele Borse Verlinden-Cannoot, de Banqueroutiers Stevens, van de Vyvere, Antheunis en Provost, de bekende Schorken ende Gebroeders Cauwenberghe, het groot licht Verstraelen, den weyten Advocaet Meytenaere, den irreligionairen Dronkaerd Pierro uyt het Gaude Mandeken, den satten Tonne Fieraert, den dwaesen Poortere, den soogesyden wysen pedant Mulle, den onnooselen Maes, het monster Tolliers, het belaechelyk Siesken van Aerde, het onnooselhoofd Meys, den kaelen schoenmaeker Tuytens ende andere diergelyke Wanschepsels... Ende ten sy hy haestig sig in syn oud graf hadde konnen verbergen, Pier la la was in het perykel van syn leven te verliesen voor de Nieuwe Vryheyd ende Gelykheyd, maer Respice Finem, aensiet den Eynd."

Pierlala – in Brabant-Antwerpen meestal Peerlala gespeld – trok onver-

poosd en manmoedig ten strijde zonder zich veel aan te trekken van de machtbekleders. Of de macht uitgeoefend werd door de Oostenrijkers, de Fransen of het Belgisch vorstenhuis, nooit ofte nimmer nam hij een blad voor de mond of ontzag hij die overheden. Gedurende onze vereniging met Noord-Nederland (1815-1830) evenwel schijnt hij, zoals P. Claeys (4) terecht opmerkt, nogal diep in slaap gedompeld te zijn.

Het merkwaardigste — of liever typerendste — van het Pierlala-lied is m.i. het refrein : een achtlettergrepige en een zeslettergrepige regel waarvan de eerste steeds eindigt op een sa sa, een ça ça, een ha ha, een ga ga, een pa pa; refrein dat door Pierlala zonder een enkele uitzondering” gebruikt wordt om — gevraagd of niet — zijn mening over duizend en nog meer gebeurtenissen en toestanden uit de doeken te doen :
 beamend : *'t es wel !* / waarderend : *goed zoo !* / bevelend : *vlieg weg !* /
 verwonderend : *hoho !* / afkeurend : *ha foei !* / veroordelend : *sla dood !* / spottend : *Kultur !* / weeklagend : *heilaas !* / begeesterend : *bravo !* / beklagend : *arm volk !* / beschuldigend : *hy liegt !* enz. enz.
 (2)

Precies omdat onze vriend Pierlala voor het jonge volkje een absoluut onbekende is, hebben we gemeend dat volkje aangenaam en ter wille te zijn door het een paar van 's mans poëtische gewrochten voor te zingen gebruik makend van een zestal motenbalken. Rechttuit gesproken hadden we enige last met het maken van een ordentelijke keuze niettegenstaande maar tevens wegens het talrijk beschikbaar materiaal.

LIEDEN OP DE VERLOSSINGE VAN VADER PIERLALA DOOR DE GEVLUGTE SANS-CULOTTEN ENDE CLUBS- GASTEN IN DE STADT GENDT 1793

1. Wat hoor ik nu hier overal
 Weêr in het Nederland.
 Men speelt op trommel en tymbal,
 Wat is het volk plaisant !
 De klokken luyden bim, bam, bom,
 Den Keyser die is wederom *
 God lof zeyd' Pier la la sa sa
 God lof zeyd' Pier la la.
2. Parbleu 'k blijfv' niet meer in myn graf
 'k Moet by Vaêr Roelandts zyn,
 En drinken met dien dikken maf
 Een' volle teuge wyn.

- 'k Moet met hem rond de stad weêr gaen
 En den Vrystaek omverr' zien slaen.
 'k Gaen op zeyd' Pier la la sa sa
 'k Gaen op zeyd' Pier la la.
3. Wanneer ik in de Meere kwam
 'k Zag onzen vetten Vaêr,
 Die zynen druppel Sypi nam
 En maekte groot misbaer
 Omdat den Franschen schaeresliep
 Uyt onze Nederlanden liep.
 Ik loeg zeyd' Pier la la sa sa
 Ik loeg zeyd' Pier la la
4. Ik vroeg : Waer is nu meesterschap
 En Souvereyniteyt
 En alle diên ermen klap
 Van die Egaliteyt
 Zy is met Meyer nae Parys
 Met Jacq Antheunis en met Meys
 Goed' reys zeyd' Pier la la sa sa
 Goed' reys zeyd' Pier la la.
5. Niemand en luysterde nae my
 Als ik hun heb gezeyd
 Dat al die Fransche boevery
 Met hun Egaliteyt
 Voor April zoude uyt ons Land
 Gegaen wesen met groote schand
 Ziet nu zeyd' Pier la la sa sa
 Ziet nu zeyd' Pier la la.
6. Waer zyn nu al die Jacobyns
 Die preekten voor 't vry Volk ?
 Wy zien nu die vervloekte zwyns
 Verdryven als een wolk.
 Zy loopen sneller als een hert
 En toonen 't Nederland hun kert. *
 Kykt, kykt zeyd' Pier la la sa sa
 Kykt, kykt zeyd' Pier la la.
7. Wat zal men doen met Sies de Ghendt,
 Met Neyt en met Poelman ?
 Men zal hun in ons stad van Gend
 op de Tribun' zien gaen,

Die staet by de Pandouren-wagt, *
Zeyd' Vaêr en onzen Pier die lacht :
Dat 's wel zeyd' Pier la la sa sa
Dat 's wel zeyd' Pier la la.

8. Waer is Verstraelen, 't groot verstand,
Mulle en Meytenaer ?
Zy zyn gevlogen uyt het Land
Zeyd' onzen dikken Vaêr.
Jandore, wat een groot verlies
Voor Vlaenderen en geheel Belgis.
't Spyt my zeyd' Pier la la sa sa
't Spyt my zeyd' Pier la la.
9. T'Jacq Schellinck, den Jesuit Jouré
En den stommen van Wyck,
Met het bloedhondeken Jouet.
't Spyt hun verdommelyk
Dat 't karaemken niet is blyven staen
En 't Republieksken is vergaen.
'k Dank God zeyd' Pier la la sa sa
'k Dank God zeyd' Pier la la.
10. 'k Beklaeg nog Verlinden, Cannoodt
Zeyd' Roelandts tegen Pier
Hy is van al zyn geld ontbloot
Wat zeert u dat krom dier
Hy moet ook loopen uyt de stad
Want 't is al op, hy is door 't gat.
Adieu zeyd' Pier la la sa sa
Adieu zeyd' Pier la la.
11. Jan Meulemeester, den Major
Maekt zeker ook misbaer
Diên rotten vuylen Kacador
Zeyd' Pierken tegen Vaêr.
Hy heeft zeker genoeg gedaen
Om hem zyn kopken af te slaen.
Och ja zeyd' Pier la la sa sa
Och ja zeyd' Pier la la.
12. Sa Pier, ik bid u, spreek niet meer
Van dat vervloekt gespuys,
Vergeeft het hun voor dezen keer
Want zy zyn als een muys

Gekropen alle in hun gat.
Zwygt Vaêr, zeyd' Pier, want gy zyt zat
Verhuyst zeyd' Pier la la sa sa
Verhuyst zeyd' Pier la la.

13. Maer Pieter, 'k bid u, zegt my toch
Eer ik van u wil gaen
Of onzen Keyser al 't bedrog
Dat hier is omgegaen
Niet klaer aan 't volk zal doen zien
Of al wat hier zal van geschien
Kop af zeyd' Pier la la sa sa
Kop af zeyd' Pier la la.

14. Vaêr Rens, diên ouden Graef van 't Land
Zal ook een dansken gaen
Diên vervloekten dwingeland
Die 't Volk zoo heeft verraen
Het zal de Carmagnol niet zyn. *
Hy zal wat hooger gaen dat zwyn
Ik hopt zeyd' Pier la la sa sa
Ik hopt zeyd' Pier la la.

15. Sa Sans-Culotten voor het lest
Begeeft u op de baen
Loopt keirels, 't is het alderbest
Dat Pier u nu kan raên.
Of anders voor uw' aerebyd
Word gy op Driesken Kruys gleyd *
Loopt gauw zeyd' Pier la la sa sa
Loopt gauw zeyd' Pier la la.

* Napoleon / Kert : zitvlak, billen, achterste. In werkelijkheid het meest beklede vrouwelijk lichaamsdeel. *Pandourenwagt* : het z.g. Huis Serlippens, gelegen op de hoek van de Hoogpoort en de Schepenhuisstraat; sedert lang onbewoond. *Carmagnol* : Carmagnole : gezongen rondedans zeer in trek bij de Franse Revolutionairen. *Driesken Kruys* : Andreaskruis.

KIEZING VAN 13 JUNI 1882

1. De tjeven waren niet op 't gemak (5)
Ze riepen luid tot God.
Maar groote kak of geene kak
Ze moesten op de pot.
En 't was hun lief of 't was hun leed
Hun buizen lagen reeds lang gereed.

- 't Was best ! zei Pierlala papa
't Was best ! zei Pierlala.
2. In hun lokaal daar op den Poel
Zaten ze al bijeen,
Casier, Verspeyen, heel den boel,
Wel een millioen of tien.
Léger sprak van hun meerderheid,
Hoeveel stemmen was het tot ons spijt,
Een millioen ! zei Pierlala papa
Een millioen ! zei Pierlala.
3. En nu die arme naaimachien,
Baron Casier genaamd,
Staat als een kiekeken daar te zien,
Beteuterd en beschaamd,
Met zijn buis al naar den Oost
Is hij gevlogen om wat troost.
Bij Storm ! zei Pierlala papa
Bij storm ! zei Pierlala.
4. Al schreeuwde fel de Professeur
Van éloquence sacrée,
Ook hij zit schoon nu aan de deur
Met d'andre papen mee.
Het volk was lang zijn praten moe
En huilt hem na : A bas Malou !
Zert weg ! zei Pierlala papa
Sert weg ! zei Pierlala.
5. En dan de suikerfabriekant
Al is zijn waar ook zoet,
Zijn spekken smaken aangebrand.
Geen die er hebben moet.
Men maakt het vrije volk van Gent
Aan heilig suiker nooit gewend.
't Is bucht ! zei Pierlala papa
't Is bucht ! zei Pierlala.
6. Dan hebben wij den zageman,
Een zager met den stoom,
Die planken en balken zagen kan
Uit beuk en eikenboom,
Die van de geuzenscholen klaagt
Maar aan den geus zijn stemme vraagt.

Gij duts ! zei Pierlala papa
Gij duts ! zei Pierlala.

7. Dan volgt den man die leeft als 't waait,
Nu paapsch dan geus' gezind,
Die als nen brakkemolen draait
Maar in nen anderen wind,
Nen weerhaan in de politiek
Van deze en dan van geene kliek.
Scherreweg ! zei Pierlala papa
Scherreweg ! zei Pierlala.
8. En Cruyt verdomd, wat klucht was dat
Van dienen mitrailleur,
Die al zoo lang op zolder zat,
Hoe vindt gij dien blageur ?
Oorlog minister, in eenen stoot,
En al de geuzen waren dood !
Naar 't strop ! zei Pierlala papa
Naar 't strop ! zei Pierlala.
9. En die ook fel in nesten zit
Is Pppijcke van Pppoucke den baron,
Die staat nu zeker niet heel wit
Met zijn mirakels doen.
Die zal d'histoire van zijn glas
Nog hooren op viool en bas.
Wat beest ! zei Pierlala papa
Wat beest ! zei Pierlala.
10. En nu blijft nog geheel de rest
Van 't klerikaal gespan,
Het ooverschot van 't uilennest.
Daar zwijgen wij maar van.
Zij vlieden tegen wil en zin
Zij moeten allen den ketel in !
Triumpf ! zei Pierlala papa
Triumpf ! zei Pierlala.

Is Pierlala niet mals voor de Katholieke Partij, als 't moet kan hij ook op de nek gaan zitten van de liberalen die hij maar liefst lieveralen noemt.

VAN PIERLALA

1. Ça lieverale zwyg maer stil,
Uw laegheyd is gekend,
Gy stemt al zonder eygen wil,
Als eene slaefsche bend.
Weg met De Breyn' den leugenaer
En met de valschaerts allegaer.
Ja weg ! zey pier la la pa pa
Ja weg ! zey pier la la
2. Dixmud' is thans wel overtuygd
Wie brave lieden zyn;
En schoon het onder 't juk nu buygd
Van leyders vol fenyn.
Het steld zyn hoop in beter tyd.
'T bedrog en duurt geen eeuwigheyd.
'T is juyst zey pier la la pa pa
'T is juyst zey pier la la.
3. Als 't club-gespuys thans zegeviert
Door Satanisch geweld
En schreeuwd en vloekt en zuyp en tierd.
Ter eer van eenen held
Die waerd is van zulk eedgespan
En klapt als een gebroken kan
Geluk ! zey pier la la pa pa
Geluk ! zey pier la la.
4. De vreugd die niet ter harten gaet
Is waerd te zyn veracht.
En viert men heden op de straet
'T is tegen elks gedacht.
De klokken luyden eygen lof
Zulk' eer verdwynt als nietig stof.
Als rook zey pier la la pa pa
Als rook zey pier la la.
5. Die ons beschuldigd met bedrog
Met nyd en dolle pyn
Was altyd boos en is het nog
En zal het altyd zyn
Zulks is den aerd van lieveral
Gekneed met haet en zwarte gal.
En slyk zey pier la la pa pa
En slyk zey pier la la.

6. Ja gansch den vuylen hutsepot,
 (Den leugenaer aen het hoofd)
 Is schaemteloos zot en bot
 En van 't verstand beroofd :
 Dixmude heeft maer te wel gezien
 Waertoe bekwaem zyn zulke liên.
 En ik ! zey pier la la pa pa
 En ik ! zey pier la la.
7. Den bakker en nog veel met hem
 Zyn voor geen lieveral.
 'T is waer zy geven hunne stem
 Aen vrienden van 't moral
 Maer al wat achter plaetsen loopt
 Aenstonds zyn stem aen 't kwaed verkoopt.
 Voor 't geld zey pier la la pa pa
 Voor 't geld zey pier la la.
8. Zoo zoo Monsieur den lieveral
 Word gy dan fanatick.
 Beteugeld wat uw bittergal
 En maekt u dol en ziek.
 En vloekt en schopt en wenscht in d'hel.
 Wel daelt er zelf, zy past u wel.
 Bravo zey pier la la pa pa
 Bravo zey pier la la.
9. Thans gaen ik weer na 't ander land
 Zoo sprak den ouden pier.
 Dixmude is vol mis verstand.
 Ik vlugt aenstands van hier
 Tot beter tyd en beter ras
 Gelyk het eens voor dezen was.
 Vaerwel zey pier la la pa pa
 Vaerwel zey pier la la.

Vooraleer we onze vriend wellicht voor goed in zijn graf laten afdalen, willen we ons betoog besluiten het het aanhalen van een liedje geschreven door Cam. Huysmans. Aangezien het alleen maar bestaat in handschrift (bewaard in het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven te Antwerpen) zal dit wel de eerste keer zijn dat het gepubliceerd wordt.

PIERLALA TE BRUSSEL

1. En Pierlala, ons goede vriend,
Rees onlangs uit het graf.
Hij was zoo blij omdat Ons Heer
Hem nogmaals 't leven gaf.
Hij danste en sprong en riep met zwier :
"Nu zal ik leven in 't plezier !"
Plezier ! zei Pierlala sasa
Plezier ! zei Pierlala.
2. Hij kwam te Brussel in de stad
En kende daar elkeen.
Hij zag daar eerst een grooten heer,
Die sprak met groote reên :
"Ik heet Carton, vais à la cour,
En voor zijn vel win ik den boer !"
Hoho ! zei Pierlala sasa
Hoho ! zei Pierlala.
3. Maar potverdekke, zei toen Pier,
Waart gij niet demokraat ?
"Ja wel, mijnheer, dat was ik ja,
Maar 'k had toen geen mandaat.
'K was vroeger vriend van priester Daens
Nu riek ik Woeste op uren gaans !"
Ho la ! zei Pierlala sasa
Ho la ! zei Pierlala.
4. Toen stelde heer Carton Pier voor,
Een ventje preutsch en stoer :
"Dat is mijn vriend, genaamd Renkin,
In politiek mijn broêr."
"Voor koningseer en eigenbaat,"
Zei Pier, "de tweede renegaat !"
Foei ! foei ! zei Pierlala sasa
Foei ! foei ! zei Pierlala.
5. Ziehier heer Fritz de Bontriddère,
Dat is een flinke vent.
Hij rijdt met zijn automobiel
Door 't arrondissement.
Hij... en zucht met droeven blik :
" 't Machien spreekt beter nog dan ik."
Och Fritz ! zei Pierlala sasa
Och Fritz ! zei Pierlala.

komt hier al bij aen hovet dees kleucht: Het
 is van Pier-la la, Een dre-dig vent-je
 vol genucht, De vruugd van zyn pa-pa. Wat
 in zyn le-ven is geschied. Dat zult gy ho-ren
 in dit lied. 't Is al van Pier-la-la sa-sa. 't Is
 al van Pier-la-la.

6. Ik hou niet veel, zei heer Carton,
 Van onzen makker Colfs.
 Een legervraag bevangt hem met
 De razernij eens wolfs.
 Hij scheldt en raast van dwinglandij,
 En eindelijk stemt hij toch als wij !
 Farceur ! zei Pierlala sasa
 Farceur ! zei Pierlala.
7. Ziedaar een Vlaamsche redenaar,
 Vanderlinden is zijn naam.
 Wanneer de kiezing nadert, dan,
 Dan noemt hij Vlaandrens faam.
 Die mensch heeft iets speciaal voornaams :
 Hij kloot den boer in fransch en vlaamsch.
 In fransch ! zei Pierlala sasa
 In vlaamsch ! zei Pierlala.
8. Genoeg ! genoeg ! zei Pierlala
 Och !, zei de heer Carton,
 Ons oude mannen komen ook

Juist uit dezelfde ton.
De wereld wil bedrogen zijn,
Men vangt geen vliegen met azijn.
Hoe slim ! zei Pierlala sasa
Hoe slim ! zei Pierlala.

9. Toen vloog de droeve Pierlala
Naar engel Michaël
En sprak : Acht kamerleden, Heer !
Bereiden zich ter hel.
Zij hebben aan het wangedrocht
Het gouden Kalf hun God verkocht !
Ter hel ! zei Pierlala sasa
Ter hel ! zei Pierlala.

NOTEN

- (1) Het lied *De 25e verjaerdag van de keunings Regeering* (1856), in G.T. 1977, blz. 177.
- (2) M. van Wesemael, Het lied van Pierlala sa sa, in *Volkskunde*, 1971, blz. 234-257.
- (3) Sint-Jut(te) is een verzonnen heilige. Uiteraard is ook de St.-Juttemis een niet bestaande mis, een die de verbazing opwekt. Vandaar de in de 17de eeuw voorkomende uitdrukking van verbazing : Bij Sinte Jutmus (-muts). Met het gezegde Met St.-Juttemis als de kalveren op het ijs dansen, bedoelt men een onmogelijke zaak. En iets tot St.-Juttemis uitstellen is iets in het geheel niet doen. Is het te verwonderen dat Salomon met zijn liedje van St.-Jutmuts te biechten ging bij Pierlala ?
- (4) Pr. Claeys, *Les Chansons de Pierlala*, in *Notes et Souvenirs*, II, blz. 301-307.
- (5) De eerste en de vijfde strofen van het lied verschenen reeds in G.T., 1980, blz. 43.
Van het lied *De Karnaval te Gent in den jaere Onzes Heeren 1857* verschenen de eerste en derde strofen in G.T., 1977, blz. 244.

V. W.

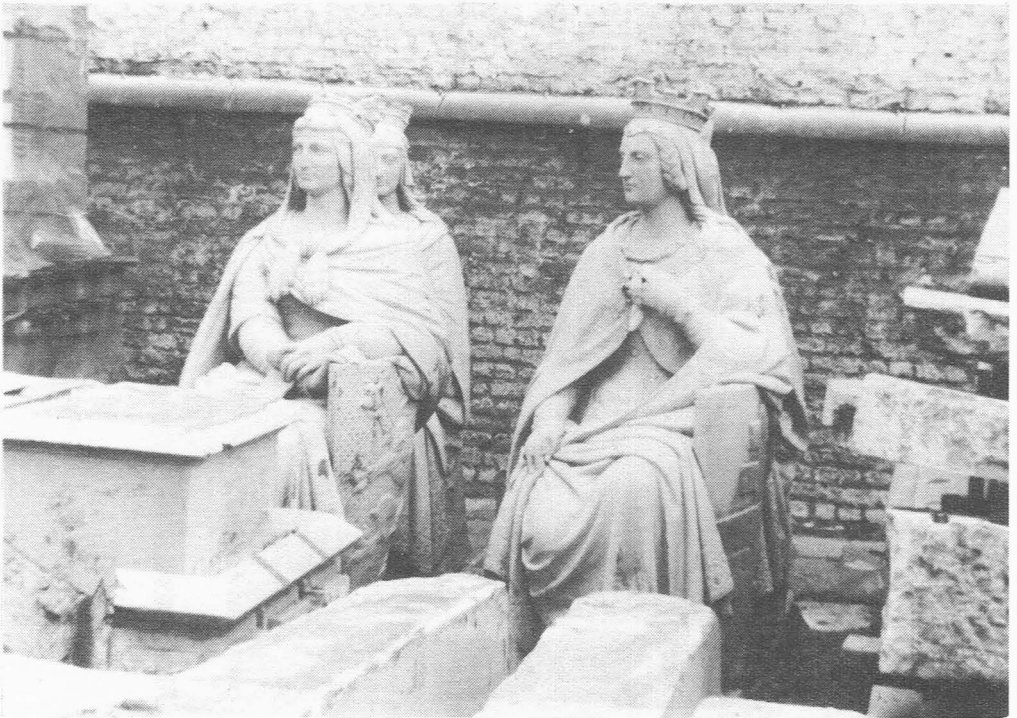
Een Rusthuis voor... Standbeelden

Het wegendepot van de stad op de Begijnhoflaan, leek deze zomer wel op een rusthuis voor... standbeelden.

Sinds juni 1979 verbleef hier Prof. Dr. J. Guislain en voor hem is het niet veel meer dan "tegen de muren praten". Bij de aanvang van het schooljaar 1981 mag hij terug op zijn gewone plaats gaan doceren, vlakbij op de Begijnhoflaan

In juli 1980 kwam de "Wijze Man van Gent" het gezelschap vergroten. Hij voorziet dat zijn Vrijdagmarkt nog wel enige tijd onbeschikbaar zal

zijn en is er alvast gaan bij liggen. Voor een gewichtig (3650 kg) en groot (4,5 m) man, een eigenaardige houding... Iets verder, mooi op rij, als op de Gentse tram, zitten zijn vier gezelschapsmaagden. Angstvallig letten zij elk op hun stadsschild en hopen op een spoedig hernieuwd in dienst treden.

J. BOMBAY
Foto's : J. BLOM

BIBLIOGRAFIE

Oude Oostvlaamse herbergnamen

In de 2e druk van zijn werk over de vroegere Oostvlaamse herbergnamen (tot 1793) heeft Noël Kerckhaert de 1e uitgave (1977) rijkelijk aangevuld met oriëntatiekaarten, toeristische kleurenafbeeldingen en nieuwe vondsten uit de archieffondsen van onze provincie en een aanmoedigende bijdrage geleverd tot de betere kennis van eigen folklore. Ofschoon de inventaris geen eindpunt betekent in het prospectiewerk van de weetgierige en werklustige auteur, dient hij geloofd te worden voor deze herziene herdruk die tot een nieuw boek is uitgroeid en aan de heemkundigen van de provincie vele opzoekingen zal sparen. De uitgave werd verzorgd door de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, waarmede eens te meer een rijke bijdrage werd geleverd tot de kennis van het Oostvlaams onschatbaar patrimonium.

R. V.

Oude Oostvlaamse huisnamen

Van dezelfde schrijver is thans het 1e deel verschenen van bovengenoemd werk in de nieuwe reeks van het Kultureel jaarboek van onze provincie (nr. 16).

Het is vooral opgevat als een hulpmiddel om de geschiedenis van de Oostvlaamse dorpen de fusie van de gemeenten een voorbarig einde kenden, te herschrijven.

Deze lijst van huis- en molennamen onder het Ancien Régime is zonder wetenschappelijke pretentie opgesteld en veeleer een aanvulling van het werk van De Potter en Broeckaert.

Nieuwe gegevens blijven vooralsnog te schaars om van een eigen werk te spreken, maar de gebundelde kennis zal evenwel vele liefhebbers tot dankbaarheid stemmen.

Vermelden wij dat in dezelfde reeks (nr. 11) een inventaris 1980 van de Oostvlaamse watermolens door Paul Bauters en Raoul Buysse is verschenen.

R. V.

Oostvlaams literair lexicon

Het provinciaal bestuur van Oost-Vlaanderen geeft thans een lexicon uit van de Oostvlaamse auteurs, alfabetisch gerangschikt op de naam waaronder zij het meest bekend zijn.

Men kan ze ook onder hun pseudoniem terugvinden.

Van elke auteur bestaat aldus een biografische noot met levensdatum, adres, opleiding, beroep, medewerking aan tijdschriften, behaalde literaire prijzen.

De bibliografie vermeldt de in boekvorm gepubliceerde werken en het jaar van uitgave (ingedeeld volgens het genre : poëzie, proza, toneel, jeugdliteratuur en -toneel, essay).

Voor belangrijke auteurs is de rubriek uitgebreid met een beknopte evaluatie van hun werk.

De bibliografische gegevens werden afgesloten einde 1980.

Zijn opgenomen de auteurs vanaf circa 1840.

Bepaalde aspecten van de literatuur tot 1840 werden apart belicht o.m. de Middeleeuwse letterkunde, de Rederijkers en de Oostvlaamse kamers, de Renaissance, de 18e-eeuwse literatuur, de Romantiek en de Vlaamse beweging.

Ook actuele onderwerpen komen aan bod : de Vlaamse poëziedagen, toneelschrijvers, jeugdliteratuur, Franse literatuur in Oost-Vlaanderen, literaire prijzen.

Verder werd een selectieve lijst van Oostvlaamse tijdschriften van de XIXe eeuw tot vandaag samengesteld, alfabetisch gerangschikt op de titel, met vermelding van de jaargangen, de redactie en de stichter, aangevuld door een noot over de doelstelling, de algemene inhoud en de belangrijkste publikaties.

De verkoopprijs bedraagt 200 fr.

De toeristische en culturele verenigingen ontvangen bij de bestelling een korting van 25 %.

R. V.

In steen en brons, van leven en dood

Door de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen werd de 'blijvende' concessie vervangen door 'tijdelijke', geldig voor vijftig jaar.

Vele graven zijn sedert jaren niet meer onderhouden, vertegenwoordigen een gevaar voor de openbare gezondheid en stellen problemen voor de begraafing van jongere geslachten.

Het stadsbestuur heeft terecht gemeend dit stenen en bronzen patrimonium niet te laten verloren gaan voor de toekomst en een werkgroep samengesteld voor de inventarisering van de waardevolle monumenten en portretten van verdienstelijke gentse burgers alhier begraven.

Het rijk geïllustreerd werk hieraan gewijd is te danken aan de heren A. Capiteyn, tijdelijk in dienst van de stad, en stadsarchivaris Johan Decavele, die een benedictijnenwerk glansrijk hebben volbracht.

Het is uiteindelijk een piëteitsvol huldeboek geworden aan het adres van onze voorouders en een bron van historische wetenswaardigheden.

Een historiek van de 17 begraafplaatsen, de inventaris van de begraafplaatsen volgens hun aspecten (sculpturaal, heraldisch, architecturaal, symbolisch), een zichtinventaris en een verrassende portrettengalerij met biografische nota's verlenen aan het geheel een blijvende waarde.

Alleen te koop ten stadhuize en op het Stadsarchief.

R. V.

De Trapzaal van het Hotel Vander Meersche

Tijdens de zomermaanden verscheen op initiatief van de Orde van de Prince, afdeling Gent, een prachtige kunstmonografie over de Trapzaal van het Hotel Vander Meersche te Gent.

De tekst, in het Nederlands, met een vertaling in het Frans, het Engels en het Duits, is van de hand van mevrouw Frédéricq-Lilar, de grote autoriteit voor de achttiende eeuwse kunst in Gent en die reeds verscheidene publicaties over de Gentse rococo op haar naam heeft staan, waaronder het uitmuntende boek over het andere meesterwerk van de Gentse rococo, het Hotel Falligan.

Na een beschrijving en de kunsthistorische benadering van de Trapzaal worden we vergast op een dertigtal grote (30/24 cm) zwart-witfoto's van Alain De Stoop. Bijzonder merkwaardig zijn de vele detailopnamen van de gesculpteerde delen van de trapzaal, waardoor vooral de verbluffende technische vaardigheid en het artistieke kunnen van de kunstenaar tot hun recht komen.

We durven het werk dan ook ten zeerste aanbevelen bij al degenen die geïnteresseerd zijn in dat deel van ons Gents patrimonium en het beter willen leren kennen en waarderen.

Het werk kost 300 fr. en is te verkrijgen in :

— Documentatiecentrum — Groot Begijnhof huis nr. 46 St. Amandsberg (iedere zondag van 10 tot 12 u.)

– Diverse Gentse boekwinkels.

Het werk kan reeds ontleend worden in onze bibliotheek (Doc. Centrum = zelfde adres)

Museum voor stenen voorwerpen

Ruïnes van de Sint-Baafsabdij

Gids voor de bezoeker

door Conservator A. Van Den Kerkhove
en wetenschappelijke medewerkster J. Baldewijns

In de Middeleeuwen was de Sint-Baafsabdij een populaire bedevaartplaats. Men bewaarde er de relieken van de H. Bavo, de H. Livinus, beschermelingen van de stad Gent, de H. Macharius, aangeropen tegen de pest, en andere heiligen.

Rond de abdij ontstond een dorp (Sint-Baafsdorp), waar de abt heer en meester was.

De imposante abdijgebouwen, vooral de refter, en de indrukwekkende abdijskerk getuigden van de macht en de rijkdom van de abdij.

Op het einde van de XVe eeuw kende de Sint-Baafsabdij een laatste bloeitijd tijdens het bestuur van abt Rafaël de Mercatel.

In 1539 kwamen de Gentenaars in opstand tegen keizer Karel.

Stedelijke voorrechten werden nietig verklaard en de goederen van de stad en neringen aangeslagen.

Met de bouw van het Spanjaardenkasteel (1540) verdween de macht van de voormalige abdij, maar haar uitgebreide bezittingen werden geplaatst onder de bescherming van de H. Bavo (Sint-Janskerk, later Sint-Baafskathedraal).

Tussen 1827 en 1834 werd het Spanjaardenkasteel afgebroken, maar de ruïnes gered dank zij de tussenkomst van de oudheidkundige August Van Lokeren.

In 1882 richtte het gemeentebestuur van Gent in de voormalige refter het Museum voor stenen voorwerpen in.

Het belang van de collectie is buitengewoon groot en vooral rijk aan grafzerken.

Een bezoek aan dit 'stenen' museum is aanbevolen.

De nieuwe gids voor de bezoeker geeft een duidelijk beeld van de kostbare schatten die werden behouden in de loop der eeuwen en van de rijkdom van het gents patrimonium.

Een nieuwe inzet

Het taalminnend studentengenootschap " 't Zal wel gaan" (1852) is de oudste studentenvereniging aan de Gentse universiteit.

Sedert enkele jaren kent ze opnieuw een nieuwe bloei en heeft besloten, naar de aloude traditie onderbroken in 1970, een gerenoveerde studentenalmanak uit te geven, anno 1981.

Hij kost 250 fr. en is verkrijgbaar St.-Pietersnieuwstraat 118, Gent. Deze almanak gaat aldus zijn 61e jaargang in en is opgedragen aan wijlen Julius Vuylsteke (stichter) en aan wijlen prof. dr. Jan Dhondt, eminente historicus en oud lid van 't Zal.

Vuylsteke was de verdediger van de eenheid tussen Vlaamsgezindheid en vrijzinnigheid; Dhondt, daarentegen, ijverde vooral voor de belangen van het arbeidersvolk en voor de ondergang van het fascisme.

Behalve de soms venijnige nieuwtjes, die het zout zijn van elke almanak, worden de toestanden in de jaren 1920 tot 1930 (vernederlandising van de R.U.G.) uitgebreid uitgegeven.

R. V.

Sociale geschiedenis van het Vlaamse volk

Een gedurfd en innoverend boek geschreven voor een ruim publiek, maar dat bovendien een wetenschappelijk verantwoorde ontleding geeft van de levenswijze en de belangrijkste mutaties in de voorbije eeuwen.

Hierin wordt sterk de nadruk gelegd op de achtergronden van de crisis in de XIXe eeuw, wanneer de Vlaamse belangen volledig opgeofferd werden voor de expansie van Wallonië.

Het beeld van 'arm Vlaanderen' zoals het zich rond het midden van de XIXe eeuw voordeed, wordt al te vaak overtrokken.

Het is meer uitzondering dan regel.

Afgezien van dit kortstondig intermezzo heeft Vlaanderen altijd tot de rijkste gewesten ter wereld behoord.

Meer nog dan vandaag het geval is, behoorde Vlaanderen ook reeds, in het verleden, tot de economische grootmachten.

Met dit vulgariserend werk wordt duidelijk orde gebracht in zaken waar misplaatste of foutieve veralgemeningen het Vlaams bewustzijn ondermijnden.

In die zin wordt dit boek tot dusver de meest volledige en realistische confrontatie met de eigen identiteit.

Door de actualiteit in een historisch daglicht te plaatsen en het verleden van het Vlaamse volk te laten herleven, worden heel wat eigentijdse tegenstellingen scherper geprofileerd en begrijpelijk gemaakt.

De auteur is werkleider aan de R.U.G. en leverde tal van bijdragen over sociale, economische en demografische onderwerpen.

Hij werkte ook mede aan de 'Geschiedenis van de kleine man', een

boek dat een eerste balans opmaakt van het verhaal van de gewone mensen in Vlaanderen.

Chr. Vandenbroeke, Sociale geschiedenis van het Vlaamse volk, Beveren, Orion 1981, 301 blz., 620 fr. ill.

R. V.

AANWINSTEN IN DE BIBLIOTEEK

Een kunstabum over Maurice Sijs
door Guido Sijs en Jos Murez
uitgeverij Danthe n.v. (Sint-Niklaas)

Ruim driekwart eeuw heeft deze vruchtbare Latemse schilder portretten, bloemen, stillevens, landschappen, trekschuiten, zeilschepen, vissersboten geschilderd en de Leie- en Scheldestreek verheerlijkt.

Hij was de laatste overlevende schilder die de twee Latemse groepen heeft gekend.

Rijsel, Gent, Brussel, Luik, Deize, Sint-Martens-Latem en de provincie Oost-Vlaanderen bezitten doeken van deze begenadigde kunstenaar in hun musea of collecties.

Zijn kunst wortelt in het impressionisme, zonder de tastbare realiteit te verloochenen.

Naar aanleiding van de honderdste verjaring van zijn geboorte heeft de uitgeverij een rijk geïllustreerde monografie op de markt gebracht, die kwa inhoud de vrucht is van het jarenlange speurwerk van zijn kleinneef Guido Sijs, een minder bekende figuur van de Latemse groep. Zijn rechtstreekse medewerker Jos. Murez (journalist, romancier, dichter) brengt een verrassend beeld van de overleden kunstenaar in zijn tijd.

Een posthume hulde van Raf Van Den Abeele (burgemeester van Sint-Martens-Latem), herinneringen van Jan D'Haese, een bloemlezing van Nederlandse en Vlaamse kunstcritici, en andere praktische wetenswaardigheden over het werk van de kunstenaar, waarvan de bekendheid onze grenzen overschreed, verlenen aan dit prachtig album een buitengewone kunstwaarde, waarin tekst en beeld een overgetelijk geheel vormen.

STEUNFONDS 1981

Generale Bankmaatschappij Gent – 1000 fr.
H. Collumbien; R. Brullez-d'Alviella – 500 fr.
Naamloos – 400 fr.
J. Van Bockstaele; Mej. R. De Porre – 300 fr.
A. J. Ylen; H. Brasseur; M. Stepman; F. Steenhout; E. H. C. Mets;
R. Vanrusselt, G. Baert; Dr. G. Temmerman; M. Storme – 250 fr.
H. De Grave – 200 fr.
M. De Vos; Mw Wwe Reyens; G. Baert; P. De Cramer – 150 fr.
F. Saccasyn; J. D'hont; P. De Meunynck; Mw D. Sarteel; G. Veeckman;
J. Vandenhoute; E. Schellinck; J. Leten; Mw Y. Plasschaert – 100 fr.
R. De Geyter; J. Baert; E. P. P. De Pue; Sint-Paulus Humaniora; A.
Baert; J. Piette; M. Philips; E. Troch; T. De Smet; Ch. Fassin; Mw Za-
man-Libijn; L. Elderweirt; Mw J. Boeckx; G. Van Damme; Mw Wwe
Den Dooven-Meuleman; J. Van Quickelberghe; G. Fortie; A. J. Slot;
M. Baecke; R. Wallaert; J. Koninckx; Mw K. Debaveye; Mw Wwe Van
de Voorde-van Waeyenberghe; R. Maes; L. Van Bossele; L. De Ram-
melaere; E. Van der Straeten; L. Broers – 50 fr.

BESCHERMLEDEN 1981

Mw De Staute-De Loore – 2000 fr.
Kredietbank Zetel Gent – 2000 fr.

STEUNENDE LEDEN 1981

Julien Colle	Mw Wwe Torrekens-De Rudder
Paul Beernaerts	Alfred Annez
Romain Berteloot	Jean Tytgat
Francis Cocquyt	Paul De Coninck
Jacques De Backer	A. J. Impens
Pierre De Caluwé	Emile Flamant
Mw Destanberg-Dhaenens M.	Marcella Cottinie
Roger Halsberghe	Anne Cocriamont
Cécile Hanus	Jacques Verdonck
Franklin Goethals	Noordstarfonds v.z.w.
Mariette Gulinck	M. P. A. van Goethem
Frans Louwers	Johan De Wit
	Allen 500 fr.

AANWINSTEN DOCUMENTATIECENTRUM

- Alle straten en straatjes van Oost-Vlaanderen O 11 D 2
- Annuaire de l'Horticulture belge E 4 A 1
- Baronian J. B., Levie F. : John Flanders-Jean Ray 1887-1964 G 19 D. KR 1
- Beheer van het Gentse openbaar groen in de 19de en 20ste eeuw G 4 D 3
- Blockmans W. : Handelingen van de leden en van de Staten van Vlaanderen (1467-1477) – Excerpten uit de rekeningen van de Vlaamse steden, kasselrijen en vorstelijke ambtenaren H 17 D 3
- Blockmans W. : Handelingen van de leden en van de Staten van Vlaanderen – Regeringen van Maria van Bourgondië en Filips de Schone (1477-1506) – Excerpten uit de rekeningen van de Vlaamse steden, kasselrijen en vorstelijke ambtenaren
1e deel : tot de vrede van Kadzand (1492) H 17 D 3
- Boone M., Dumon M., Reusens B. : Immobiliënmarkt, fiscaliteit en sociale ongelijkheid te Gent (1483-1503) G 2 G 10
- Bijdragen tot de geschiedenis en de folklore van Zulte O 2 B 38
- Capiteyn A., Decavele J. : In steen en brons, van leven en dood. Inventaris van de waardevolle grafmonumenten en portretgalerij van verdienstelijke personen rustend op de begraafplaatsen van de stad Gent G 3 B 14
- Daenens L. : De Art Nouveau-verzameling uit het Museum voor Sierkunst te Gent G 21 J 8
- Daenens L. e.a. : Carmen Dionyse International G 21 H 28
- Delbaere E. : Sint-Denijs-Westrem in beeld (1-4) 982/2-1
- De Pauw N. : Cartulaire historique et généalogique des Artevelde G 2 ART 2
- Dierkens A. : Archives générales du Royaume – Inventaire des cartes, plans et registres divers (fin XIXe-début XXe siècle) H 30 D 27
- Dumont C. : Archives de l'Etat à Mons – Inventaire des archives de la famille du Roy de Blicquy (XIIIe-XXe siècles) H 30 I 8
- Een dagje uit in Oost-Vlaanderen – Gids voor weekend toerisme O 12 A 13
- Gent – geschiedenis van een stad : door Johan Decavele, Joan Vandenhoute, Walter Prevenier, Hilda Coppens-Desmedt, Herman Balthazar, René De Herdt G 2 A 13

- Gepts G. e.a. : Gustave van de Woestijne (1881-1947) SA 7 V. WO 2
- Haerens K. : Straatnamen van het oude Gent G 2 I 5
- Heemkundige Kring Wissekerke, Bazel en omstreken O 2 B 39
(tijdschrift)
- Huyghebaert N. : Une translation de reliques à Gand G 6 C 4
en 944. Le Sermo de adventu sanctorum Wandregisili,
Ansberti et Vulframni in Blandinium
- Kerckhaert N. : Oude Oostvlaamse huisnamen (G-J) O 2 A 2-16
deel II
- Kerckhaert N. : Oude Oostvlaamse herbergnamen O 12 A 12
- Mélard L. : Institut supérieur de Brasserie de Gand. G 9 H 4-2
Résumé du cours de mécanique pr contremâtres-bras-
seurs
- Milis L. : onuitgegeven oorkonden van de Sint-Salva- 570 A 8 B 1
torsabdij te Ename vóór 1200
- Oostvlaams literair lexicon samengesteld door de pro- O 2 A 2-15
vinciale kommissie voor Letterkunde
- Petit R. – Archives de l'Etat à Arlon – Inventaire des H 30 G 7
archives des officiers comptables dans le duché de
Luxembourg et le comté de Chiny (1408-1795)
- Prevenier W. : Handelingen van de leden van de Staten H 17 D 3
van Vlaanderen (1384-1405) – Excerpten uit de re-
keningen der steden, kasselrijen en vorstelijke ambte-
naren
- Prevenier W. : De oorkonden der graven van Vlaande- H 24 A 1
ren (1191-1206) 1) Diplomatische inleiding
2) Uitgave
- Rubbens A. : De kerk in België (1940-1980) H 15/13
- Sevens A. : Hooger Vlaanderen – De Taal is gansch H 14/40
het volk
- Tellier E., Bauwens P. – Archives de l'Etat à Huy H 30 F 9
Inventaire des archives des cures déposées aux archives
de l'Etat à Huy
- Toerisme – Vlaamsche Toeristenbond (vanaf 1946 : B 19/4
De Toerist)
- 't Zal wel gaan – Gentse studenten Almanak nrs. 60-61 G 8 C 5
- Van den Kerkhove A., Baldewijns J. : Museum voor G 21 G 4
stenen voorwerpen (Ruïnes van de Sint-Baafsabdij) –
Gids voor de bezoeker
- Vanwelde A. : Welden, berceau d'une des plus vieilles H 28 O 4
familles de Souabe

Varenbergh E. : La cour de Ravestein à Gand (extrait G 10 B 15
du Messenger des Sciences historiques de Belgique)
Vlieghe P. : Er mag niet veel veranderen 9219/ 5 VLI 6
Voet L. : Brief van abt Othelbold aan gravin Otgiva, G 6 B 6
over de relikwieën en het domein van de Sint-Baafs-
abdij te Gent (1019-1030)
Yzereef G. : Bronze age animal bones from Bovenkar-H 22 B 4
spel – The excavation at Het Valkje

1.11.81
De bibliothecaresse
A. E.
